

Slavonita Diakowariensi Joseph Johann Nepomuk Attomyr (Leberwurst) (Đakovo, 1807. – Bratislava, 1856.)

IZVORNI ZNANSTVENI ČLANAK

UDK 929-052:615.015.32=00,,18“

Vladimir Geiger

Hrvatski institut za povijest, Zagreb

U članku se prikazuju život i djela Josipa Attomyra (Joseph Johann Nepomuk Attomyr), znamenitog liječnika, homeopata i medicinskog pisca, jednog od najznačajnijih pionira europske homeopatije prve polovice 19. stoljeća, rođenog 1807. u Đakovu. Ukazuje se na u povijesti homeopatije poznate, ali i manje poznate podatke iz njegova života i rada. Prikazuje se i što je u mnogobrojnim Attomyrovim objavljenim životopisima navođeno o njegovu zavičaju i podrijetlu, a i što je i koliko o njemu pisano i poznato u zavičaju i rodnom Đakovu. Dr. Attomyr nedvojbeno je u Europi i svijetu najpoznatiji Đakovčanin u prvoj polovici i sredinom 19. stoljeća. No u zavičaju je nezasluženo zaboravljen.

Ključne riječi: dr. Josip (Joseph) Attomyr (Leberwurst), Đakovo, Beč, München, Leipzig, Levoča, Lucca, Pešta, Bratislava, medicina, homeopatija.

Uvod

Znameniti liječnik, homeopat¹, Josip Attomyr (Joseph Johann Nepomuk Attomyr, pravim imenom Joseph Johann Nepomuk Leberwurst), rođen u Đakovu 9. rujna 1807. godine kao prvo od šestoro djece obrtnika kolara, poznat je kao jedan od najznačajnijih medicinskih, homeopatskih, pisaca u prvoj polovici i sredinom 19. stoljeća. Nakon pučke škole u Đakovu i gimnazije u Osijeku, 1825. godine odlazi iz zavičaja u Beč, gdje je započeo svoje medicinsko obrazovanje kao vježbenik u Garnizonskoj bolnici. Tu je upoznao dr. Matthiasa Marenzellera, koji je primjenjivao homeopatske načine liječenja. No prvotno nije bio zagovornik homeopatije, naprotiv. Međutim, u vojnoj službi u Kecskemétu, gdje zatim odlazi, upoznao je pukovnijskog liječnika dr. Josefa Müllera, koji ga je uputio u homeopatski način liječenja. Napustio je vojnu službu i u Beču upisao studij na Jozefinskoj medicinsko-kirurškoj akademiji (Die k.k. medizinische Josephs-Akademie). Ali nakon što je 1830. objavio pod pseudonimom članak u obranu homeopatskog načina liječenja u časopisu *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, bio je isključen s Jozefinuma jer je homeopatija u Austrijskoj Carevini tada bila zabranjena, do 1837. godine, te je studij nastavio u Münchenu (Medizinische Fakultät der Ludwig-Maximilians-Universität), gdje je promoviran u ožujuku 1831. godine disertacijom o homeopatskoj psihijatriji (*Quaedam quoad psychiatriam homoeopathicam*). Liječničku je praksu zatim obavljao u općoj bolnici u Münchenu. Homeopatskim metodama liječio je navodno vrlo uspješno, pa ga je utemeljitelj homeopatije Samuel Hahnemann pozvao k sebi u Köthen (Saska) da ga osobno upozna. Bio je bolehljiv od dječaćkih dana, i u vrijeme kada je bio vježbenik u Garnizonskoj bolnici i započeo studij medicine u Beču, počele su i njegove zdravstvene tegobe. Prema njegovim

1 Homeopatija (grčki: *hómoios* – isti, *páthos* – trpljenje, bolest), jedna od metoda alternativne medicine, način liječenja bolesti pomoću malih količina tvari (lijekova) koje bi u većim dozama u zdravih osoba izazvale slične bolesne pojave. Zamisao homeopatije temeljila se na pretpostavci da je djelovanje lijekova toliko jače što je veće njihovo razrjeđenje. Geslo je homeopatije „slično se liječi sličnim” – *similia similibus curantur*, ili u našem narodnom govoru „klin se klinom izbija”. Homeopatija od svojih početaka krajem 18. stoljeća (utemeljitelj njemački liječnik Samuel Hahnemann) pa do naših dana nije prihvaćena u znanstvenoj medicini, ali i danas ima mnogo pristaša. Usp. I. Ić. [Ivo IVANČEVIĆ], „HOMEOPATIJA”, *Medicinska enciklopedija*, 5 Hipos – Koma, gl. red. Ante Šercer, Zagreb, 1961., 132 i „homeopatija”, URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/homeopatija>; „homeopathy”, URL: <https://www.britannica.com/science/homeopathy>. O povijesti homeopatije najuputnije: Georg Otto KLEINERT, *Geschichte der Homöopathie*, Leipzig, 1861. i Rudolf TISCHNER, *Geschichte der Homöopathie*, Wien, 1998.

životopiscima kao liječnik homeopatski je liječio i vlastitu tuberkulozu pluća. Poslije je početkom 30-ih godina 19. st. radio kao osobni liječnik grofova von Csáky u Levoči (*mađarski Lőcse*, njemački Leutschau), u Slovačkoj, pratio je lorda Shrewsburyja, istaknutog britanskog pristašu homeopatije, u London, zatim je imenovan osobnim liječnikom vojvode od Luce (Toskana); uredio je vojvodsku dvorsku mineralošku zbirku i u Marliji nedaleko Luce botanički vrt s biljkama koje se upotrebljavaju u homeopatskoj terapiji. Zbog svojih upornih i istaknutih homeopatskih stajališta Attomyr je poput ostalih liječnika homeopata tada i osporavan i napadan u protuhomeopatskoj literaturi. Bio je, navode njegovi životopisci, svadljive naravi i često je dolazio u sukobe i mijenjao boravište: živio je u Münchenu, Leipzigu, Levoči, Bijacovcama (mađarski Szepesmindszent; njemački Biazowitz/Betendorf) nedaleko od Levoče, zatim u Požunu (Bratislavi), Hadersdorfu kraj Beča i na koncu najduže u Pešti, od 1839., i Požunu od 1847. godine, gdje je svojim homeopatskim liječenjem stekao velik ugled. Dr. Attomyr inicijator je i jedan od organizatora prvog velikog skupa homeopatskih liječnika Ugarske, održanog u Pešti 10. kolovoza 1843. Bio je, navode redovito njegovi životopisci, član mnogih znanstvenih društava u Europi i prekooceanskim zemljama: liječničkih u Palermu, Leipzigu, Köthenu, društva homeopatskih liječnika Austrije, homeopatskog udruženja u Pennsylvaniji, Philadelphiji i Rio de Janeiru.

Postao je znamenit u medicinskim krugovima, napose među liječnicima homeopatima, svojim homeopatskim spisima od kojih su najpoznatiji *Briefe über Homöopathie* u 3 sveska (Leipzig, 1833. – 1834.) te *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten* u 2 sveska (Beč, 1851.), u kojem je dao nacrt homeopatske nosologije s obilnom kazuistikom i praktičnim terapijskim uputama. Sastavio je homeopatsku terapeutiku spolnih bolesti (*Die venerischen Krankheiten. Ein Beitrag zur Pathologie und homöopathischen Therapie derselben*, Leipzig, 1836.) prevedenu i na francuski (*L'homoeopathie appliquée aux maladies vénériennes*, Paris; Dijon, 1838.), te kriminalističku antropologiju na temelju Gallove frenologije (*Theorie der Verbrechen auf Grundsätze der Phrenologie basiert*, Leipzig, 1842.). Attomyrovi životopisci naglašavaju kako je mnogo njegovih rasprava ostalo u rukopisu, neke i nedovršene, koji je dijelom izgubljen, a dijelom objavljivan poslije pod tuđim imenom. Nepodijeljena je ocjena povjesničara medicine i homeopatije, Attomyr je bio jedan od najistaknutijih homeopatskih liječnika u Ugarskoj, i pisaca homeopatskih rasprava, „pionir homeopatije” čija je najveća zasluga

pokušaj da medicini tog vremena dâ egzaktnu prirodoznanstvenu podlogu. Njegove homeopatske rasprave, članci i knjige, objavljivane su do danas u niz izdanja i pretisaka. Umro je prerano, u 49. godini života, u Požunu, 5. veljače 1856.²

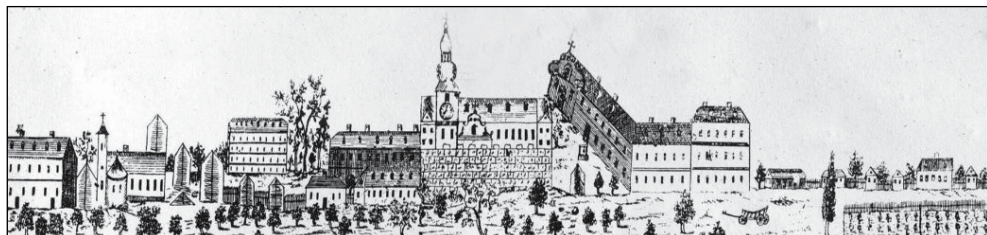
Károly Sterio, [Pešta] 1849., Dr. József Atomyr
(Tibor K. Gyurkovich, Sterio Károly, Budapest, 1976., s. p.)

- 2 Usp. A.[nton] E.[duard] NEHRER, „Joseph Atomyr”, *Allgemeine homöopathische Zeitung*, Band 52, No. 5 (Leipzig, 28. April 1856), 33–36; J.[osef] O. MÜLLER, „Dr. Joseph Atomyr: ein Nachruf an den Freund und Collegen”, *Homöopathische Vierteljahrsschrift*. Central-Organ für die gesammte Homöopathie, mit besonderer Berücksichtigung aller medicinischen Hilfswissenschaften, (Leipzig, 1856) 7: 249–256; G. O. KLEINERT, *Geschichte der Homöopathie*, 259–263 [Joseph Atomyr]; (Zs.), „Atomyr (József)”, *Egyetemes Magyar Encyclopaedia*, 4. *Asaba-Azzolino, Á-Ázsiái társaságok*, szerk. Török János, Pest, 1862., 291–295; Thomas Lindsley BRADFORD, *The pioneers of homeopathy*, Philadelphia, 1897., 143–150 [ATTOMYR, JOSEPH]; Richard HAEHL, *Samuel Hahnemann. Sein Leben und Schaffen auf Grund neu aufgefundener Akten, Urkunden, Briefe, Krankenberichte und unter Benützung der gesamten in- und ausländischen homöopathischen Literatur*. Unter Mitwirkung von Karl Schmidt-Buhl, II. Band *Anlagen*, Leipzig, 1922., 508–509 [Joseph Atomyr] ili Richard HAEHL, *Samuel Hahnemann. His Life and Work. Based on recently discovered State Papers, Documents, Letters, Sick Reports, and utilising the whole of the Home and Foreign Literature*, Volume II. *Supplements*, London, 1931., 495–496; [Joseph Atomyr]; V. Di. [Vladimir DUGAČKI], „Atomyr, Josip (Leberwurst)”, *Hrvatski biografski leksikon*, 1 A – Bi, gl. ur. Nikica Kolumbić, Zagreb, 1983., 262–263; „Atomyr, Joseph Johann Nepomuk–, u: Fritz D. SCHROERS, *Lexikon deutschsprachiger Homöopathen. Homöopathen von A bis Z*, Stuttgart, 2006., 5 i „Atomyr (Leberwurst), Joseph (Josip)”, u: Goran BEUS RICHEMBERGH, *Istaknuti Nijemci i njihovi potomci u hrvatskim krajevima. Biografski leksikon*, Zagreb, 2022., 30. I ondje navedena literatura.

Jedini poznati portret dr. Attomyra nastao je za njegova života u Pešti, 1849. godine, kada ga je u 42. godini života portretirao tada istaknuti mladi peštanski i mađarski slikar i grafičar Károly Sterio (1821. – 1862.).³

Zavičaj i obitelj dr. Attomyra – Đakovo početkom 19. stoljeća

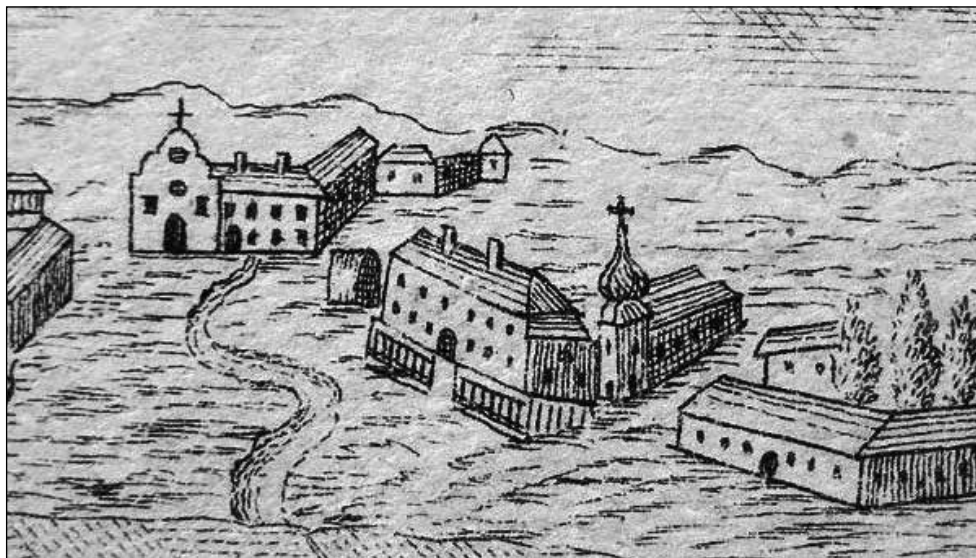
U vrijeme kada je Attomyr rođen, Đakovo, iako biskupijsko sjedište, malo je naselje na rubu Austrijske Carevine, i 1808. godine broji tek 1267 stanovnika, katolika. No mjere koje je poduzeo biskup Antun Mandić (1806. – 1815.) na gospodarskom, demografskom i kulturnom uzdizanju mjesta, a nakon njega nastavio i biskup Emerik Karlo Raffay (1816. – 1830.), postaju vidljive upravo u vrijeme Attomyrova djetinjstva i rane mladosti, života i školovanja, u zavičaju. Đakovo 1814., kada Attomyr započinje svoje osnovno školovanje, broji 1675 stanovnika, također isključivo katolika, a zatim 1825. godine, kada Attomyr odlazi iz Đakova, broji znatnijih 1973 stanovnika, ponajprije priljevom njemačkih doseljenika, u mjestu je zabilježeno i pet stanovnika židovske vjere i jedan istočnog obreda, a stanovnici Đakova govore „ilirskim” (hrvatskim) i njemačkim jezikom.⁴

(Andrija Šuljak, *Đakovo biskupski grad / Đakovo bischöfliches Stadt, Đakovo, 1979., 13.*)

3 Tibor K. GYURKOVICH, *Sterio Károly*, Budapest, 1976., s. p.

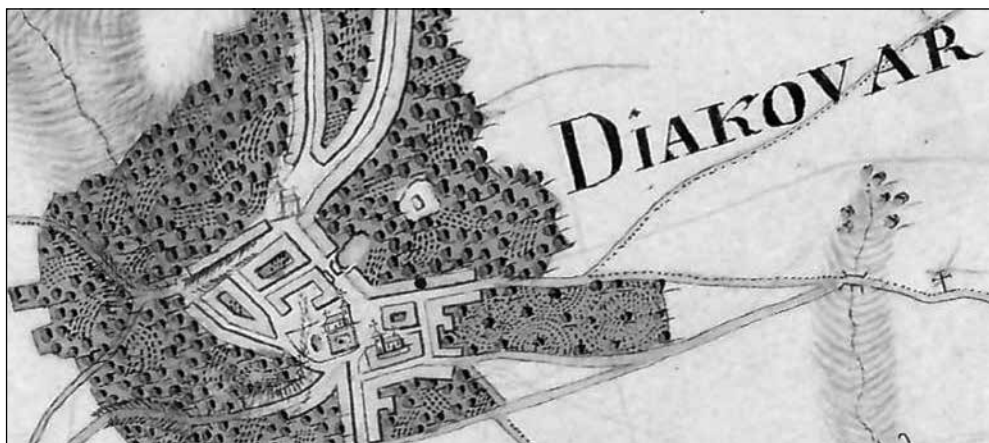
4 Usp. *Calendarium diaecesanum venerabilis cleri diaecesium Bosnensis seu Diakovariensis et Syrmienis Canonice unitarum pro anno a Christi nato MDCCCXIII* [...], Budae, Typis Typographiae [...], 11; *Catalogus venerabilis cleri almae dioecesis Bosnensis, seu Diakovariensis et Sirmiensis canonice unitarum pro anno MDCCCXIV.*, Pesthini, Typis Joannis Thomae Trattner, 13 i *Schematismus venerabilis cleri diecesium Bosnensis seu Diakovariensis et Sirmiensis canonice unitarum pro anno M. DCCC. XXI.*, Essekini, Typis Divaldianis [...], 19.

(Sonja Gaćina, Slavonija na starim zemljopisnim kartama Kartografske zbirke Muzeja Slavonije, Osijek, 1995., 6.)

*(Andrija Šuljak, Đakovo biskupski grad / Đakovo bischöfliches Stadt, Đakovo, 1979., 30.)
Đakovo u vrijeme rođenja, djetinjstva i rane mladosti J. Atomyra.*

(URL: <https://drum.hr/slavonija-pod-sumama-objavljene-stare-karte-austro-ugarske-i-katastarski-planovi/>)

Attomyr je rođen i djetinjstvo i ranu mladost proveo u središtu Đakova, na početku tada *Nimecke ulice* (danas Ulica Matije Gupca). Kuća Leberwurst – Attomyrovih, gore označena crnom točkom.

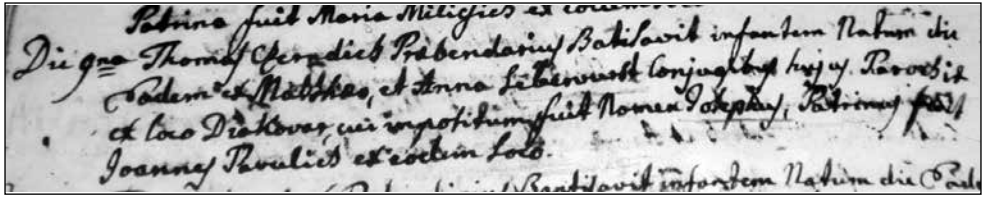
Attomyrovi roditelji bili su Mathias (Matija) Leberwurst, rođen u Đakovu 1780. i Anna Liscsich (Ana Liščić). U Đakovo su doselili Attomyrovi djed Wolfgang Leberwurst, rođen 1745. i baka Elizabetha, rođena 1752. godine.⁵

Krajem 18. i početkom 19. stoljeća otpočelo je doseljavanja Nijemaca, ponajprije obrtnika, u Đakovo, a obitelj Leberwurst (Attomyr) među prvim je njemačkim doseljenicima koji će znatno pridonjeti gospodarskom napretku mjesta.⁶

5 Nancy Tengler, Denver, Colorado, USA, čiji je predak Ivan (Joannes) Leberwurst – Attomyr, brat dr. Attomyra, prikupila je mnogobrojne podatke o članovima roda Leberwurst – Attomyr, u Đakovu od potkraj 18. stoljeća i drugdje do naših dana, po Europi i SAD-u. (Nancy TENGLER, *The History of the Attomir Family*, 2023., rukopis) i usto sastavila rodoslovlje Attomyr (potomaka Wolfganga Leberwursta) (*Descendant Chart for Wolfgang Leberwürst*). Na tim podatcima, kao i istraživanjima matičnih knjiga rkt. župe Đakovo Željka Lekšića, Đakovo, temeljim kratak rodoslovni prikaz o članovima obitelji Leberwurst – Attomyr u Đakovu krajem 18. i početkom 19. stoljeća.

6 Usp. Željko LEKŠIĆ, „Strani doseljenici u Đakovu prije biskupa Mandića (1806. – 1815.)”, u: *Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice/VDG Jahrbuch 1996*, ur. Goran Beus Richemberg, Zagreb, 1996., 79–83 i Vladimir GEIGER, „Nijemci na vlastelinstvu đakovačke biskupije do 1848./49. godine”, *Croatica Christiana Periodica*, XXII (1998), br. 42: 66–83 ili Vladimir GEIGER, *Nijemci u Đakovu i Đakovštini*, Zagreb, 2001., 13–36.

Dr. Joseph Attomir rođen je pod imenom Josephus (Joseph/Josip) Leberwurst u Đakovu 9. rujna 1807. – upis u Matičnoj knjizi krštenih Rimokatoličkog župnog ureda Svih svetih, Đakovo.

Đakovo, Rimokatolički župni ured Svih svetih, Liber Baptisatorum Parochiae Diakovensis ab anno 1776. usque ad annum 1814.

Prema podatcima upisa u matičnim knjigama krštenih rkt. župe Đakovo Josip (Josephus) Leberwurst imao je petero mlađih sestara i braće, rođenih od 1811. do 1821. godine. (Upisani su u matici krištenih s različitim inačicama prezimena: Catharina [Katarina] Leberburst, Joannes [Ivan] Leberburst, Petrus [Petar] Leberwurst, Franciscus [Franjo] Leberwurst, Theresia [Terezija] Leberwurst).⁷

Josip (Joseph) Leberwurst (Attomyr) djetinjstvo u Đakovu proveo je u vrijeme njegovog zamjetnog svekolikog uspona. Uz materinski hrvatski jezik, na kojem je polazio i osnovne škole u Đakovu, Attomyr je u djetinjstvu i mladosti govorio i njemački jezik, na kojem je najvjerojatnije polazio gimnaziju u Osijeku. Kao dijete i mladić Attomyr je svjedočio i gospodarskom, i kulturnom, i demografskom napretku rodnog mjesta, koji su provodili biskupi Mandić i Raffay. Na zavičajnoj đakovačkoj razini, zanimljivo je primijetiti, mladi Attomyr nedvojbeno je svjedočio i glazbenim djelima Jakoba Haibela

⁷ N. TENGLER, *The History of the Attomir Family*, s. p. (u poglavlju „The Family of Mathias Leberwurst and Anna Liscsic (Ivan parents & Amalia’s grandparents)”) donijela je na temelju različitih izvora niz podataka o Attomyrovim roditeljima i njegovoj braći i sestrama. Pa tako navodi da su roditelji dr. Attomyra bili inkvilini (vlasnici kuće), da su plaćali porez, i da su uz kolarski obrt njegova oca posjedovali i jednu kravu. Braća dr. Attomyra Ivan (rođen 1811.) i Franjo (rođen 1818.) izučila su kolarski zanat, a s roditeljima je ostao živjeti, i obiteljsku kuću nasljedio, brat Franjo, najvjerojatnije bio neženja, i koji je umro je u Đakovu 1877. godine. Brat Ivan preselio je u Veliku Kopanicu, gdje je imao kolarski obrt i živio s obitelji, i gdje je umro 1859. godine. Najmlada sestra Terezija (rođena 1821.) udala se u Đakovu za Kleckera, gdje je umrla 1879. godine. O sestri Katarini (rođenoj 1809.) i bratu Petru (rođen 1814.) osim o rođenju nema drugih podataka, pa je pretpostavka kako nisu poživjeli. Krajem 19. odnosno početkom 20. stoljeća potomci brata Ivana odseljavaju u Mađarsku (Budimpešta) i SAD, i prezime Attomyr (Leberwurst-Attomyr) iščezava u Đakovu, nakon više od jednog stoljeća.

(Johanna Petrusa Jakoba Haibela) (Graz, 1762. – Đakovo, 1826.)⁸, Austrijanica koji je svoje najplodnije stvaralačke godine proveo u Đakovu (1806. – 1826.), upravo u vrijeme Attomyrova života u rodnom mjestu (1807. – 1825.).

Najznačajniji životopisi dr. Attomyra o njegovu podrijetlu i zavičaju

U Attomyrovim životopisima, pa i onim najopširnijima, spominje se Đakovo tek kao mjesto njegova rođenja, a o njegovu podrijetlu, djetinjstvu, ranoj mladosti i školovanju u zavičaju i obitelji Attomyr navedeno je tek ukratko.

U najopširnijim Attomyrovim životopisima, koji su kasnije bili temeljem za prikaze njegova života i rada, a koje su 1856. godine u povodu Attomyrove smrti napisali kolege liječnici homeopati koji su ga dobro poznavali dr. Anton Eduard Nehrer (Pressburg/Požun/Bratislava) i dr. Josef O. Müller (Beč), i objavili u lajpciškim *Allgemeine homoeopatische Zeitung* i *Homöopathische Vierteljahrschrift*, uvodno se spominje i Attomyrovo podrijetlo i zavičaj, okolnosti školovanja u zavičaju i odlaska u Beč.

Anton Eduard Nehrer u članku „Joseph Attomyr” u *Allgemeine homoeopatische Zeitung* piše:

Joseph Attomyr im Jahre 1807 den 9. Sept.[ember] geboren, war der Sohn eines biedern Wagnermeisters zu Diakovár in Slavonien. Der rege Geist des wissbegierigen Knaben mag die Eltern veranlasst haben, denselben studiren zu lassen, weshalb es ihnen willkommen war, das eine nahe Verwandte in Esseg sich seiner annahm, um ihn in das dortige Gymnasium zu schicken. Im Jahre 1825 zog er nach Wien, wurde Practicant in Garnisonsspitale [...].⁹

Josef O. Müller u članku „Dr. Joseph Attomyr: ein Nachruf an den Freund und Collegen” u *Homöopathische Vierteljahrschrift* pak piše:

Josef Attomyr, Doctor der Medizin, Magister der Augenheilkunde und Geburtshilfe, war am 9. September 1807 zu Diakovar in Slavonien geboren. Eine für sein zartes Alter aussergewöhnlich rasche und

8 Usp. Ennio STIPČEVIĆ, „HAIBEL, Petrus Jakob”, URL: <https://hbl.lzmk.hr/clanak/haibel-petrus-jakob>. I ondje navedena literatura.

9 A. E. NEHRER, „Joseph Attomyr”, 33.

lebendige Entwicklung der geistigen Anlagen bestimmte seinen Vater, einen ehrsamem Wagnermeister seines Ortes, den Knaben einem höheren Berufe zu weihen, er sollte zu Priester herangebildet werden. Den ersten Unterricht erhielt Attomyr zu diesem Behuse im bischöflichen Seminar seines Geburtsortes, verliess aber, nachdem zu Esseg die Maturität erlangt hatte, die vorbestimmte Bahn und begab sich, dem inneren Berufe, Medicin zu studiren, folgend, nach Wien, um sich in den höhern medicinisch – chirurgischen Lehrkurs für Feldärzte an der k.k. Josephs-Akademie aufnehmen zu lassen.¹⁰

Georg Otto Kleinert u za povijest homeopatije nezaobilaznoj knjizi *Geschichte der Homöopathie*, objavljenoj 1861. godine u Leipzigu, o Atomyrovu podrijetlu, djetinjstvu, ranoj mladosti i školovanju u zavičaju i obitelji tek ukratko piše:

Joseph Attomyr wurde am 9. September 1807 zu Diakovar in Slavonien, wo sein Vater ein biederer Wagenmeister war, geboren, besuchte in Esseg das Gymnasium und zog 1825 nach Wien, um als Praktikant in das Garnisonsspital einzutreten.¹¹

Egyetemes Magyar Encyclopaedia (Opća mađarska enciklopedija), objavljena 1862. godine u Pešti, preuzima ustvari Nehrerov članak – nekrolog Attomyru u *Allgemeine homoeopatische Zeitung* (1856.), i navodi:

Attomyr (József), hazánkban átalánosan ismert es igen becsült hasonszenvi orvos, ki Slavoniában Diakovárt 1807-ik évi sept. 9-én született, s kinek atyja becsületes kerékgyártó vala. As eszes és mindent tudni vágyó fiu élénk szellemét korán észrevehén szülői, eltökélték fiokat taníttatni; ezért igen örültek, midőn egyik, Eszéken lakó közel-nőrokonuk fiokat magához vevén, az eszéki középtanodába járatta. 1825-ben Attomyr Bécsbe ment, s a bécsi helyőrség kórházában sebészeti gyakornokká lón [...].¹²

10 J. O. MÜLLER, „Dr. Joseph Attomyr: ein Nachruf an den Freund und Collegen”, 249–250.

11 G. O. KLEINERT, *Geschichte der Homöopathie*, 259.

12 (Zs.), „Attomyr (József)”, 291. „Attomyr (József), poznati i vrlo cijenjeni mađarski liječnik, rođen je u Đakovu u Slavoniji 9. rujna 1807., a njegov otac bio je ugledni kolar. Njegovi roditelji, rano primijetivši živahni duh svog inteligentnog i znatiželjnog sina, odlučili su ga školovati; stoga su bili vrlo sretni kada ga je jedna od njihovih bliskih rođakinja, koja je živjela u Osijeku, odvela u osječku srednju školu. Godine 1825. Attomyr je otišao u Beč i postao kirurški pripravnik u bečkoj garnizonskoj bolnici.”

Vespasian v. Gruzewski pak u svojoj zapaženoj knjizi *Über die Incompetenz der Beweise für und wider die Homöopathie, gegenüber der conditio sine qua non, um die ganze homöopathische Streitfrage zu lösen*, objavljenoj 1874. godine u Rigi, o Atomyrovu podrijetlu, djetinjstvu, ranoj mladosti i školovanju u zavičaju i obitelji preuzima doslovno navode iz Kleinertove knjige *Geschichte der Homöopathie*.¹³

Thomas Lindsley Bradford u među povjesničarima medicine i homeopatima znamenitoj knjizi *The pioneers of homeopathy*, objavljenoj 1897. godine u Philadelphiji, o Atomyrovu podrijetlu i đakovačkom razdoblju pak piše:

Joseph Atomyr was born on the 9th of September, 1807, in Diakovar in Slavonia. His father was an honest wheel-weight. It was probably the activity of mind displayed by this studious boy which caused the parents to desire for him a higher education. They therefore gladly accepted the proposition of a closely related kinswoman in Esseg to assist the boy and to send him to the Gymnasium (High-school). In the year 1825 he removed to Vienna and became there assistant practitioner in the Garrison Hospital, [...].¹⁴

Richard Haehl u knjizi o osnivaču homeopatije Samuelu Hahnemannu i njegovim najistaknutijim sljedbenicima i prijateljima, *Samuel Hahnemann. Sein Leben und Schaffen auf Grund neu aufgefundener Akten, Urkunden, Briefe, Krankenberichte und unter Benützung der gesamten in- und ausländischen homöopathischen Literatur*, objavljenoj u Leipzigu 1922., a prvotno na engleskom jeziku u Londonu 1921. godine, o Atomyrovu podrijetlu, djetinjstvu i ranoj mladosti te školovanju u zavičaju donosi navode slično kao i u ranije objavljenim njegovim životopisima:

Joseph Atomyr, von dem Hahnemann besonders wegen seiner lebhaften, frischen und kräftigen publizistischen Darstellungsfähigkeit Großes erhoffte, ist am 9. September 1807 als Sohn eines Wagnermeisters zu Diakovar in Slavonien geboren. Eine nahe Verwandte nahm ihn zu

13 Vespasian v. GRUZEWSKI, *Über die Incompetenz der Beweise für und wider die Homöopathie, gegenüber der conditio sine qua non, um die ganze homöopathische Streitfrage zu lösen*, Riga, 1874., 24.

14 T. L. BRADFORD, *The pioneers of homeopathy*, 143.

sich nach Esseg, wo er das Gymnasium besuchen konnte. Im Jahr 1825 kam er als Praktikant ins Garnisonspital nac Wien [...].¹⁵

Primjetno je da je u svim tim životopisima, i na njemačkom, i na mađarskom, i na engleskom jeziku, Đakovo navedeno mađarskim imenom Diakovar odnosno *Diakovár*. A tako je redovito i do danas u mnogobrojnim Attomyrovim životopisima na različitim jezicima, pa i u katalogizaciji njegovih objavljenih knjiga u europskim i svjetskim bibliotekama.

Hrvatski povjesničari medicine o dr. Attomyru

O dr. Attomyru pisali su ili ga ukratko spominjali hrvatski povjesničari medicine, primjerice: Josip Derenčin, 1875.¹⁶, Georg (Juraj) Körbler, 1926.¹⁷, Lujo Thaller, 1927. i 1931.¹⁸, Vladimir Bazala, 1943.¹⁹, Mirko Dražen Grmek, 1951., 1959., 1963. i 1995.²⁰ i Vladimir Dugački, 1983. i 1993. godine.²¹

-
- 15 R. HAEHL, *Samuel Hahnemann. Sein Leben und Schaffen auf Grund neu aufgefundenen Akten, Urkunden, Briefe, Krankenberichte und unter Benützung der gesamten in- und ausländischen homöopathischen Literatur*. II. Band Anlagen, 508 ili R. HAEHL, *Samuel Hahnemann. His Life and Work. Based on recently discovered State Papers, Documents, Letters, Sick Reports, and utilising the whole of the Home and Foreign Literature*, Volume II. Supplements, 495.
- 16 Usp. Josip DERENČIN, „Homioapati. Povjestno – kritična crta”, *Vienac zabavi i pouci*, god. VII, br. 35, Zagreb, 28. kolovoza 1875., 563–566.
- 17 Usp. Georg KÖRBLER, „Ein Beitrag zur Geschichte der Homöopathie”, *Janus. Archives internationales pour l’Histoire de la Médecine et la Géographie Médicale* (organe de la Société Historique Néerlandaise des Sciences Médicales, Exactes et Naturelles), (1926.), vol. 30: 295–300.
- 18 Usp. Lujo THALLER, *Povijest medicine u Hrvatskoj i Slavoniji od godine 1770. do 1850*. Karlovac, 1927., 93 i Lujo THALLER, „Jedna polemika protiv Attomyra Đakovčanina”, *Narodna starina*, 10 (1931) 26: 277–278.
- 19 Usp. Vladimir BAZALA, *Poviestni razvoj medicine u hrvatskim zemljama*, Zagreb, 1943., 106, 183–185, 203, 230.
- 20 Usp. Mirko Dražen GRMEK, „Inauguralne disertacije hrvatskih, srpskih i slovenačkih liječnika (1660 – 1865)”, *Starine JAZU* (1951), knj. 43: 99–258; M. D. G. [Mirko Dražen GRMEK], „ATOMIR, Josip (pravim imenom Josip Leberwurst)”, *Medicinska enciklopedija*, 1 A – Ban, gl. red. Ante Šerčer, Zagreb, 1959., 619; Mirko Dražen GRMEK, „Die Medizin in den jugoslawischen Ländern im Zeitalter der Rationalismus”, u: *Sudhoffs Archiv für Geschichte der Medizin und der Naturwissenschaften*, Bd. 47 (1963), Heft 3: 237–246 i Mirko Dražen GRMEK, „Doprinos hrvatskih liječnika medicinskim znanostima u svijetu (od srednjeg vijeka do 1918. godine)”, *Medicinski vjesnik*, Vol. 27 (1995), No. 1-2: 38.
- 21 Usp. V. Di. [V. DUGAČKI], „Attomyr, Josip (Leberwurst)”, 262–263 i Vladimir DUGAČKI, „Hrvatski liječnici – prirodoslovci”, *Radovi Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža”*, knj. 3, Zagreb, 1993., 111.

No među hrvatskim povjesničarima medicine Attomyr do istraživanja i pisanja Körblera i Grmeka nije općepoznat, i o njemu se malo zna. Tako primjerice Josip Derenčin u članku „Homiopati. Povjestno – kritična crta”, objavljenom 28. kolovoza 1875. u zagrebačkom *Viencu*, spominje i Attomyra, i navodi podatke o njegovu podrijetlu, obitelji i školovanju u zavičaju prema najvjerojatnije spomenutoj Kleinertovoj knjizi *Geschichte der Homöopathie*, no kako je prezime neobično i njemu nepoznato, Derenčin ga „ispravlja” i navodi netočno:

Medju revnimi, sudjeć mu po književnom radu, medju vele znanstvenimi radnici na polju homiopatije za vrieme njena cvjetanja nalazim u poviest zabilježena, velehvaljena umnika, Hrvata, imenom Josipa Attomyra (valjda Jatomira), [...] Josip Jatomyr rodi se 9. rujna 1807. u Djakovu, gdje mu otac bijaše pošten kolar. Izučiv god. 1825. gimnaziju u Osieku ode u Beč, da stupi za vježbenika u posadnu bolnicu.²²

Georg (Juraj) Körbler objavio je 1926. godine u *Janusu*, istaknutom nizozemskom i europskom časopisu za povijest medicine, na temelju Müllerova članka – nekrologa Attomyru u *Homöopathische Vierteljahrschrift* (1856.) i Derenčinova članka „Homiopati. Povjestno – kritična crta” objavljenog u *Viencu* (1875.), prvi zapažen i dobar kratak prikaz Attomyrova života i rada koji je napisao hrvatski povjesničar medicine, u kojem među ostalim uvodno navodi da je rođen u Đakovu 7. rujna 1807. u obitelji njemačkog porijekla, koja se je prezivala Leberwurst, ali da su koristili i dodatak Attomyr, te da je njegov otac obrtnik, kolar, želio da mu sin Josip postane svećenik, ali je on nakon položene mature odlučio studirati medicinu i otišao u Beč gdje je na Josephinum (Die k.k. medizinische Josephs-Akademie) pohađao napredni medicinsko-kirurški tečaj za vojne liječnike:

JOSEPH ATTOMYR wurde in Djakovo in Slavonien (Jugoslawien) geboren an 7. September 1807 aus einer dort ansässigen, ursprünglich deutschen Familie. Der Familienname war 'LEBERWURST', die Familie schrieb sich jedoch auch 'ATTOMYR'. Erst nachdem der Name 'ATTOMYR' durch den Arzt eine gewisse Berühmtheit erlangte, schrieb sich die Familie nur noch 'Attomyr' und der Name 'Leberwurst' verschwand. Sein Vater, von Beruf Wagen-Meister, wollte

22 J. DERENČIN, „Homiopati. Povjestno – kritična crta”, 564.

*ihn zum Priester erziehen. Jedoch als Joseph Attomyr das Abitur bestanden hat, verliess er die vorbestimmte Laufbahn und entschloss sich Medizin zu studieren. Er begab sich nach Wien um an der k.k. Josephs-Akademie den höheren medizinisch-chirurgischen Lehrkurs für Feldärzte zu besuchen.*²³

Lujo Thaller pak, koji će o njemu kasnije 1931. objaviti zanimljiv članak²⁴, u knjizi *Povijest medicine u Hrvatskoj i Slavoniji od godine 1770. do 1850.*, objavljenoj 1927. godine, o Attomyru i njegovu podrijetlu tek ukratko piše:

*Prof. dr. Körbler, upozorio me, da mu je sin u „Janusu“ opisao rad nekoga Attomyra recte Leberwursta, sina sedlara [sic!] u Djakovu, koji je u to doba svršio medicinu i onda vrlo mnogo saradjivao u homeopatskim časopisima. Nažalost tih radnja nisam našao.*²⁵

Vladimir Bazala u knjizi *Poviestni razvoj medicine u hrvatskim zemljama*, objavljenoj 1943. godine, o Attomyru piše ukratko, i navodi da je među hrvatskim liječnicima koji su se u prvoj polovici 19. stoljeća „proslavili u inozemstvu” bio i „Joseph A t t o m y r, recte Leberwurst (1807. – 1856.)” i da su u homeopatiji „dali [su] Hrvati tri svjetla imena, u svijetu dobro poznata: Joseph A t t o m y r (1807. – 1856.), Josip pl. Zlatarović (1807. – 1874.) i Filip Marušić, danas još živi njezin predstavnik.” Usto ističe Attomyrov doprinos medicinskoj antropologiji i sudskoj medicini.²⁶ No Attomyrovo podrijetlo, zavičaj i mjesto rođenja ne spominje.

Dr. Attomyr je na koncu kao homeopatski liječnik i pisac postao poznat i među hrvatskim povjesničarima medicine i leksikografima, i zastupljen je i u hrvatskim enciklopedijama i leksikonima (*Medicinska enciklopedija, Hrvatski biografski leksikon, Hrvatski leksikon, Leksikon hrvatskoga iseljeničtva i manjina, Istaknuti Nijemci i njihovi potomci u hrvatskim krajevima. Biografski leksikon*).²⁷ Ponajprije su važna istraživanja povjesničara medicine, članci i

23 G. KÖRBLER, „Ein Beitrag zur Geschichte der Homöopathie”, 296.

24 L. THALLER, „Jedna polemika protiv Attomyra Đakovčanina”, 277–278.

25 L. THALLER, *Povijest medicine u Hrvatskoj i Slavoniji od godine 1770. do 1850.*, 93.

26 V. BAZALA, *Poviestni razvoj medicine u hrvatskim zemljama*, 106, 183–185, 203.

27 Usp. M. D. G. [M. D. GRMEK], „ATOMIR, Josip (pravim imenom Josip Leberwurst)”, 619; V. Di. [V. DUGAČKI], „Attomyr, Josip (Leberwurst)”, 262–263; [Vladimir GEIGER], „Attomyr Josip”, u: *Hrvatski leksikon*, I. svezak A – K, ur. Antun Vujić, Zagreb, 1996., 37; „Attomyr, Josip (Leberwurst)”, u: *Leksikon hrvatskoga iseljeničtva i manjina*, ur. Vlado Šakić i Ljiljana Dobrovšak, Zagreb, 2020., 41 i „Attomyr (Leberwurst), Joseph (Josip)”, u: G. BEUS RICHEMBERGH, *Istaknuti Nijemci i njihovi potomci u hrvatskim krajevima. Biografski leksikon*, 30.

pisanja Mirka Dražena Grmeka i Vladimira Dugačkog o Attomyru. No osim podatka da je rođen u Đakovu, pod prezimenom Leberwurst, drugih podataka o njegovu podrijetlu, obitelji te djetinjstvu, ranoj mladosti i školovanju u zavičaju nema, a i nadnevak rođenja navode netočno: 7. rujna 1807. umjesto 9. rujna 1807.²⁸ Leksikografski, od hrvatskih autora jedino Goran Beus u svojoj knjizi *Istaknuti Nijemci i njihovi potomci u hrvatskim krajevima. Biografski leksikon*, objavljenoj 2022. godine, donosi točan nadnevak rođenja, i o podrijetlu, obitelji te djetinjstvu, ranoj mladosti i školovanju u zavičaju, na temelju ponajprije Bradfordove knjige *The pioneers of homeopathy* (1897.) i mojeg članka „Nijemci na vlastelinstvu đakovačke biskupije do 1848./49. godine”, objavljenog u časopisu *Croatica Christiana Periodica*, br. 42 (1998.) nešto opširnije piše:

Rođen je kao Josef Leberwurst u siromašnoj obitelji kolaru Matije, doseljenoj u Đakovo oko 1780. godine (rod mu se po starini, navodno, zvao Attomyr). Nakon školovanja u Đakovu i Osijeku, gdje je živio kod rodbine, stupio je u vojnu službu i radio je kao bolničar u Garnizonskoj bolnici u Beču. [...].²⁹

U hrvatskoj homeopatskoj literaturi o dr. Attomyru pisano je ukratko, i nedostatno, ponajprije na temelju Bazaline knjige *Poviestni razvoj medicine u hrvatskim zemljama*. Tako primjerice Ivan Šimetin u članku „Povijest homeopatije u Hrvatskoj”, objavljenom 2002. godine u časopisu *Yttrium*, objavljeno i na mrežnoj stranici Hrvatske udruge homeopata (objavljeno i nepotpisano neznatno izmijenjeno i kraće na mrežnoj stranici *Najla.hr*), navodi:

Joseph Attomyr (rođen 9. 9. 1807. u Slavoniji, umro 5. 2. 1856. u Bratislavi) došao je 1825. u Beč gdje je upoznao Marenzellera, a iza toga je boravio u Mađarskoj kod poznatog homeopata Müllera. Kako je bio sušičav, liječio se sam pomoću sepie. Zbog homeopatije otjeran

28 Netočan nadnevak rođenja dr. Attomyra, 7. rujna umjesto 9. rujna 1807. naveden je u članku dr. Georga Körblera „Ein Beitrag zur Geschichte der Homöopathie”, objavljenom 1926. godine, i kasnije ga preuzimaju hrvatski povjesničari medicine, a netočan nadnevak ušao je i u hrvatske enciklopedije i leksikone, *Medicinska enciklopedija*, *Hrvatski biografski leksikon*, *Hrvatski leksikon* i *Leksikon hrvatskoga iseljništva i manjina*.

29 „Attomyr (Leberwurst), Joseph (Josip)”, u: G. BEUS RICHEMBERGH, *Istaknuti Nijemci i njihovi potomci u hrvatskim krajevima. Biografski leksikon*, 30.

je sa studija u bečkom Josefinumu (jedan od tadašnjih najpoznatijih medicinskih fakulteta u svijetu). Odlazi u München (1831.), Köthen i Leipzig, pa natrag u Mađarsku. Tu je napisao tri sveska „Briefe über Homöopathie”, Leipzig 1833. – 34.). U Budimpešti je od 1839. – 1844. bio na glasu kao homeopatski liječnik. Pred smrt je boravio u Bratislavi. Osim toga napisao je „Theorie der Verbrechen auf Grundsätze der Phrenologie basiert”, Leipzig 1842.³⁰

Zlatna knjižica homeopatije, objavljena 2010. godine, u kratkom poglavlju „Povijest homeopatije” navodi tek kako je homeopatiju u Hrvatskoj „obilježio rad dr. Josepha Attomyra i dr. Josipa pl. Zlatarovića u 19. st.[oljeću].”³¹

Zavičajna historiografija o dr. Attomyru

U dopuni Attomyrova životopisa, njegovu podrijetlu i podataka o obitelji te djetinjstvu i ranoj mladosti u Đakovu od značaja je i zavičajna historiografija.

Matija Pavić najprije 1906. u podlistku „Biskupijsko sjemenište u Djakovu (1806. – 1906.)”, objavljivanom u *Glasniku Biskupija Bosanske i Srijemske*, a zatim i 1911. godine u svojoj knjizi *Biskupijsko sjemenište u Djakovu 1806. – 1906.*, navodi da je 1825. godine „Leberwurst Josip” među „izvanjskim” polaznicima škole.³²

Članovi obitelji Attomyr-Leberwurst bili su očito uspješni i ugledni obrtnici u Đakovu, i 1826. godine za cehmeštra „Nimeckog ciha” izabran je Matija Leberwurst, kolar, Attomyrov otac, a kasnijih su godina cehmeštrima

30 Ivan ŠIMETIN, „Povijest homeopatije u Hrvatskoj”, *Yttrium*, god. 1, br. 1, [Zagreb], studeni 2002., 5–6 ili Ivan ŠIMETIN, „Povijest homeopatije u Hrvatskoj”, URL: <https://www.homeopatija.hr/index.php/o-homeopatiji/povijest-homeopatije> i „Povijest homeopatije u Hrvatskoj”, URL: <http://najla.hr/index.php/zanimljivosti-2/povijest-homeopatije-u-hrvatskoj/>.

31 *Zlatna knjižica homeopatije. Vodič za cijelu obitelj*, Zagreb, 2010., 7.

32 [Matija PAVIĆ], „Biskupijsko sjemenište u Djakovu (1806. – 1906.)”, *Glasnik Biskupija Bosanske i Srijemske*, Tečaj XXXIV, br. 23, Djakovo, 15. prosinca 1906., 183 ili Matija PAVIĆ, *Biskupijsko sjemenište u Djakovu 1806. – 1906.*, Đakovo, 1911., 158.

izabrani i neki drugi obrtnici iz obitelji Attomyr (Leberwurst).³³ Josip Žerav u *Spomen-spisu od 1813. – 1913. u proslavu stogodišnjice opstanka „Ceha” djakovačkih obrtnika*, objavljenom 1913., u popisu majstora obrtnika koji su od 1813. do 1820. godine bili članovi „Nimeckog ciha” uz ime Matija Atomir-Leberwurst, kolar navodi opasku:

*Otac glasovitog liječnika homeopate Dr. Josipa Atomira osobnog liječnika vojvode De Luca, umro u Požunu 1856. Obitelj se zvala Atomir, a u Đakovu je poznata pod Leberwurst.*³⁴

U nekoliko navrata spominjući znamenite i zaslužne Đakovčane, na značaj dr. Attomyra ukazao je Krešimir Pavić. U zavičajnim izdanjima u povodu 750. godišnjice Đakova, u knjizi *Đakovo* i u prigodnoj publikaciji *Đakovo 1239. – 1989. 750 godina*, objavljenim 1989. godine, Pavić piše ukratko i donosi najvažnije podatke iz njegova života i rada, očito prema podatcima o Attomyru u *Medicinskoj enciklopediji* i(li) *Hrvatskom biografskom leksikonu*. No navedeno je da je Đakovo mjesto Attomyrova rođenja, i drugih podataka o njegovu djetinjstvu i ranoj mladosti, podrijetlu i obitelji nema.³⁵

Na temelju podataka iz *Hrvatskog biografskog leksikona*, radova Mirka Markovića o stanovništvu Đakova [„Đakovo i Đakovština. Prilog poznavanju naselja i naseljavanja”, *Zbornik Đakovštine*, knj. 1, Zagreb, 1976., 184], navoda u *Spomen-spisu od 1813. – 1913. u proslavu stogodišnjice opstanka „Ceha” djakovačkih obrtnika* i zapisa u matičnim knjigama rođenih o obitelji Leberwurst (Attomyr) u Đakovu i dr. Attomyru [Đakovo, Rkt. župni ured Svih svetih, *Liber Baptisatorum Parochiae Diakovensis ab anno 1776. usque ad annum 1814.*], u člancima „Znameniti Đakovčani. Josip Attomyr

33 Usp. Josip ŽERAV, *Spomen-spis od 1813. – 1913. u proslavu stogodišnjice opstanka „Ceha” djakovačkih obrtnika*, Đakovo, 1913., 15–17.

34 Usp. J. ŽERAV, *Spomen-spis od 1813. – 1913. u proslavu stogodišnjice opstanka „Ceha” djakovačkih obrtnika* i Branka UZELAC, „200 godina organiziranog obrtništva u Đakovštini”, u: *200 godina organiziranog obrtništva u Đakovštini 1813. – 2013.*, ur. Marko Milković, Đakovo, 2013., 99.

35 Usp. Krešimir PAVIĆ, Andrija ŠULJAK i Antun JARM, „Đakovo – grad bogate prošlosti”, u: *Đakovo*, ur. Zdravka Dean, Đakovo, 1989., 17; Krešimir PAVIĆ, „Istaknute ličnosti u đakovačkoj povijesti”, u: *Đakovo*, ur. Zdravka Dean, Đakovo, 1989., 100 i Krešimir PAVIĆ, „Istaknute ličnosti u đakovačkoj prošlosti”, u: *Đakovo 1239 – 1989. 750 godina*, ur. Vjera Bellian, Ivan Pavić i Krešimir Pavić, Đakovo, 1989., 35.

(Leberwurst) (Đakovo, 1807. – Bratislava, 1856.)” u Đakovačkom glasniku, br. 76 (siječanj 1998.) i „Nijemci na vlastelinstvu đakovačke biskupije do 1848./49. godine”, u časopisu *Croatica Christiana Periodica*, br. 42 (1998.) te i u knjizi *Nijemci u Đakovu i Đakovštini*, objavljenoj 2001. godine, ustvrdio sam:

[...] rod koji je u Đakovu poznat pod imenom Leberwurst (Lebenwurst, Lebenburst), navodno se starinom zvao Atomir (Attomyr). Prezime Leberwurst (Lebenwurst i sl.) prvi se put u Đakovu spominje u matici kršenih župe đakovačke 1780. godine (Matija, sin Volfganga i Elizabete). Prezime Atomir prvi put spominju bilješke biskupa Mandića iz 1810. godine. Mato Atomir, kojeg navodi biskup Mandić, očito je istovjetan Matiji rođenom 1780. godine, jer se među članovima „Nimeckog ciha” od 1813. godine spominje kolar Matija Atomir – Leberwurst. Matija (Mato), otac je jednog od najpoznatijih đakovačkih Nijemca prve polovice 19. stoljeća i europski glasovitog liječnika homeopata i medicinskog pisca dr. Josipa Atomira (Josef Attomyr).³⁶

Nekoliko podataka o homeopatskim djelima dr. Attomyra

Attomyr je kao student medicine u Beču (Die k.k. medizinische Josephs-Akademie)³⁷ u obranu homeopatije u travnju 1830. godine napisao članak „Dissonanzen im Gebiete der Physiologie und Pathologie der bisherigen Medizin mit den, für die Therapie daraus gefolgerten verderblichen Theoremen” i objavio pod pseudonimom *Dulalethes* u tada najpoznatijem europskom homeopatskom časopisu *Archiv für die homöopathische Heilkunst* (Leipzig)³⁸, zbog čega je nakon što se nedugo zatim saznalo tko se krije iza

36 Vladimir GEIGER, „Znameniti Đakovčani. Josip Attomyr (Leberwurst) (Đakovo, 1807. – Bratislava, 1856.)”, *Đakovački glasnik* (Đakovo), br. 76, 15. siječnja 1998., 22; V. GEIGER, „Nijemci na vlastelinstvu đakovačke biskupije do 1848./49. godine”, 76–77 ili V. GEIGER, *Nijemci u Đakovu i Đakovštini*, 26.

37 O studiju medicine u Beču u Attomyrovo vrijeme, i homeopatiji, usp. Brigitte LOHFF, *Die Josephs-Akademie im Wiener Josephinum. Die medizinisch-chirurgische Militärakademie im Spannungsfeld von Wissenschaft und Politik 1785-1874*, Wien; Köln; Weimar, 2019., 117–153.

38 DULALETHES, „Dissonanzen im Gebiete der Physiologie und Pathologie der bisherigen Medizin mit den, für die Therapie daraus gefolgerten verderblichen Theoremen”, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 9 (Leipzig 1830), Heft 1: 120–139.

pseudonima, bio isključen s Josephinuma u Beču. O slučaju *Dulalethes* i isključivanju Attomyra sa studija medicine u Beču pisano je opširnije 1832. godine u tada uglednom njemačkom homeopatskom listu *Zeitung der naturgesetzlichen Heilkunst für Freunde und Feinde der Homöopathik* (Leipzig – Dresden).³⁹ A Attomyr je 1832. godine pod pseudonimom Jota Alpha objavio i knjigu *Attomyrade, oder die Homöopathik und die Josephs-Akademie in Berührung. Zur Geschichte der Homöopathik*, u kojoj opisuje svoje studentsko vrijeme na Josephinumu (Die medizinisch-chirurgische Militärakademie) u Beču.⁴⁰

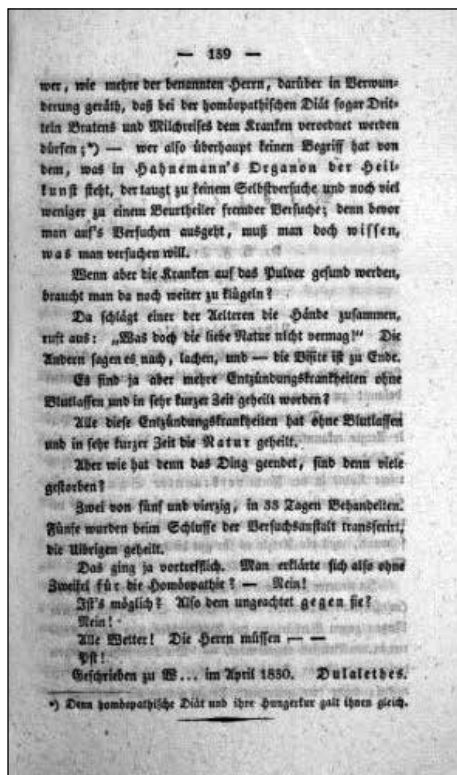
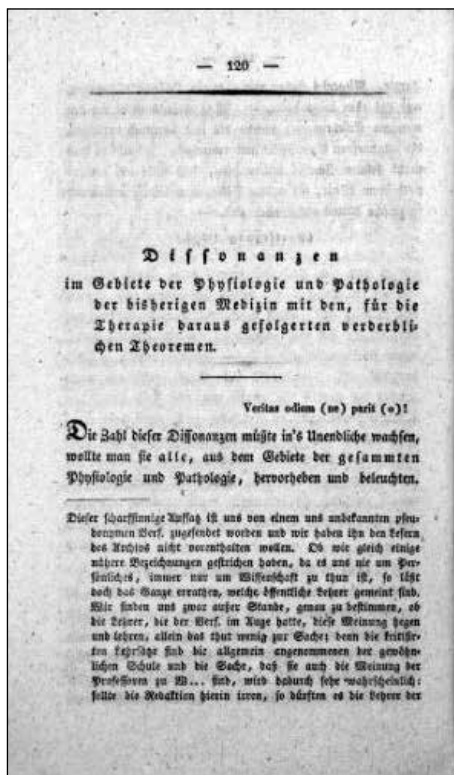
U časopisu *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 9 (Leipzig, 1830), Heft 1, Attomyr je pod pseudonimom *Dulalethes* objavio svoj heretički članak „Dissonanzen im Gebiete der Physiologie und Pathologie der bisherigen Medizin mit den, für die Therapie daraus gefolgerten verderblichen Theoremen” zbog kojeg je izbačen sa studija medicine u Beču.

U *Hrvatskom biografskom leksikonu* pseudonim je naveden netočno: *Dalalethes*. Također Körbler u članku „Ein Beitrag zur Geschichte der Homöopathie”, objavljenom u *Janusu* (1926.), pseudonim navodi netočno: *Dalalethes*. I ponegdje drugdje njegov pseudonim *Dulalethes* naveden je netočno, primjerice u F. D. SCHROERS, *Lexikon deutschsprachiger Homöopathen. Homöopathen von A bis Z*, 5 i u *Österreichisches Biographisches Lexikon* kao *Dulatethes*. Usp. „Attomyr, Joseph (1807-1856), Homöopath”.

URL: https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_A/Attomyr_Joseph_1807_1856.xml.

39 Usp. PAPST, „Cholera”, *Zeitung der naturgesetzlichen Heilkunst für Freunde und Feinde der Homöopathik / Zeitung der homöopathischen Heilkunst für Ärzte und Nichtärzte*, Band 5 (Leipzig – Dresden, 25. April 1832), No. 33: 258–260.

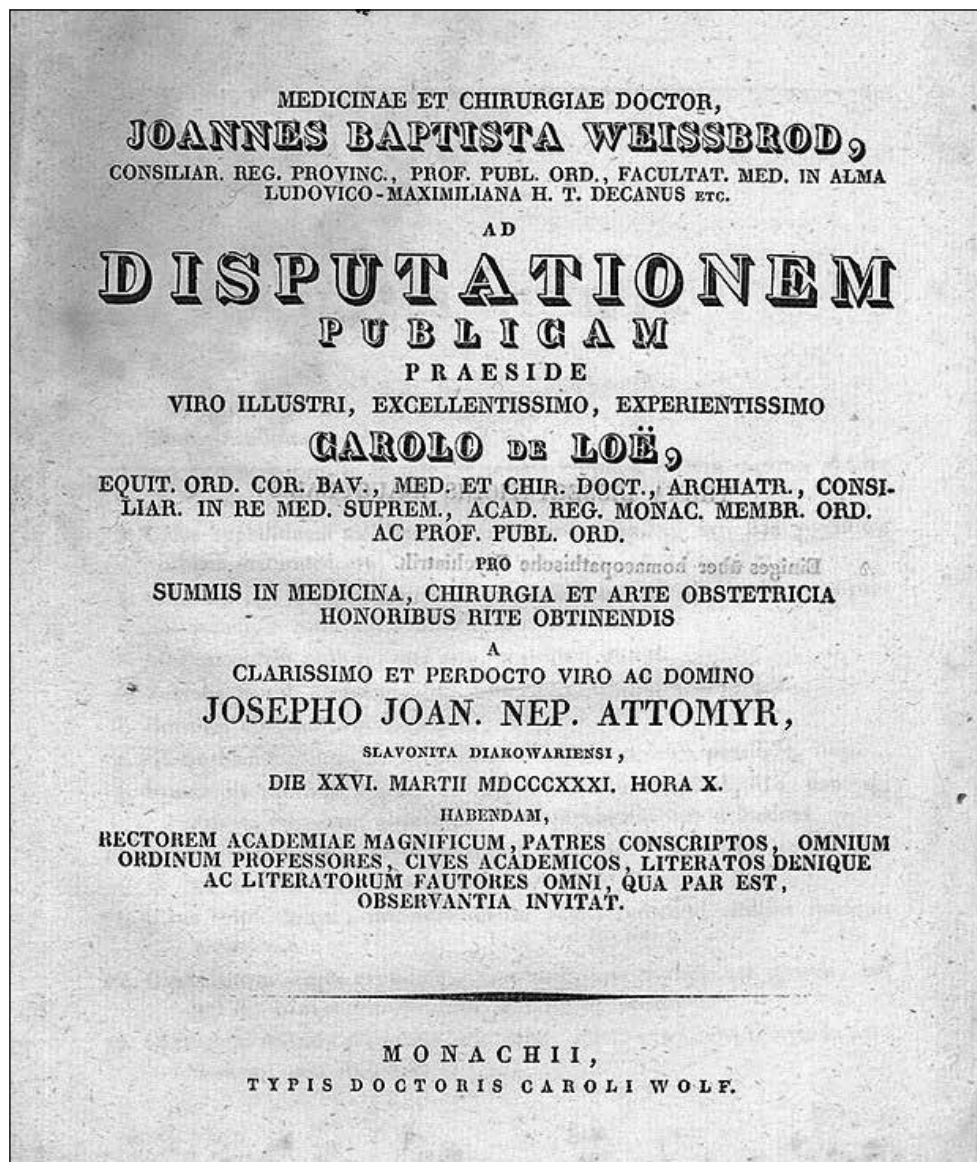
40 *Attomyrade, oder die Homöopathik und die Josephs-Akademie in Berührung. Zur Geschichte der Homöopathik von Jota Alpha*, Zweite, vermehrte Auflage, Deutschland, 1832. U homeopatskoj i povijesnomedicinskoj literaturi spominje se samo drugo prošireno izdanje ove knjige. A od prvog izdanja knjige, objavljene vjerojatno 1832. ili pak 1831. godine, nije poznat ni jedan primjerak.

Prva i posljednja stranica (potpisano pseudonimom Dulalethes) tog Attomyrova članka.

Nakon odlaska na studij u München (Medizinische Fakultät der Ludwig-Maximilians-Universität) Attomyr je zabilježen najprije 1830. – 1831. kao kandidat za doktora medicine, i uz navod da je rodom iz Đakova, kao „Attomyr Joseph Med.[icin] Diakovar“, a zatim nakon obranjene doktorske disertacije (*Dissertatio inauguralis medica quaedam quoad psychiatriam homöopathicam*) 26. ožujka 1831. i kao doktor medicine (Doctoren der Medicin) „Joseph Johann Nep.[omuk] Attomyr“.⁴¹

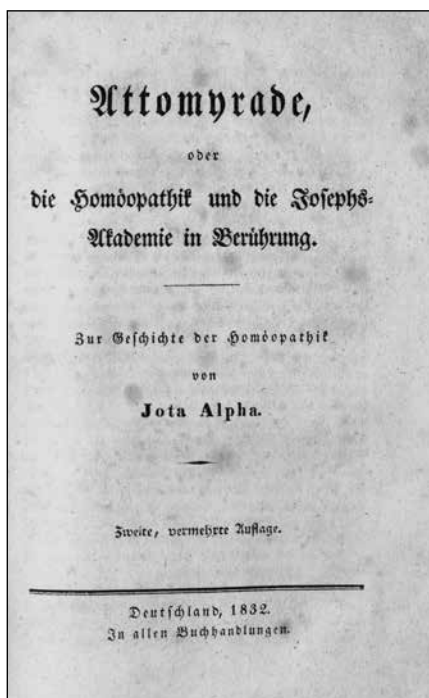
41 *Martikelbuch der Universität Ingolstadt-Landshut-München. Rectoren Professoren Doctoren 1472 – 1872 Candidaten 1772 – 1872*, Herausgegeben von Franz Xaver Freninger aus München, München, 1872., 60, 200.

(URL: <https://digitale-sammlungen.de/en/view/bsb11028164?page=,1>)

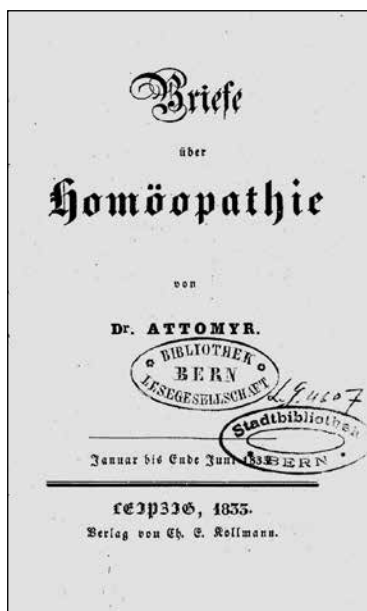
Javna obavijest o obrani doktorskog rada Josepha Attomyra (Josepho Joan. Nep. Attomyr, Slavonita Diakowariensi) na Medicinskom fakultetu Sveučilišta Ludwig Maximilian u Münchenu, 26. ožujka 1831.

Attomyr je od 1830. godine nadalje u časopisu *Archiv für die homöopathische Heilkunst* (od 1844. *Archiv für die homöopathische Heilkunst / Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*)⁴², najpoznatijem i najutjecajnijem homeopatskom časopisu u Europi u prvoj polovici 19. stoljeća, a i u drugim homeopatskim časopisima, objavio niz članaka. Usto, Attomyr je od 1833. godine nadalje objavio i nekoliko homeopatskih knjiga, među kojima su tada i danas napoznatiije i najutjecajnije: *Briefe über Homöopathie* (Leipzig, 1833. – 1834.), *Theorie der Verbrechen auf Grundsätze der Phrenologie basiert* (Leipzig, 1842.) i *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten* (Beč, 1851.).

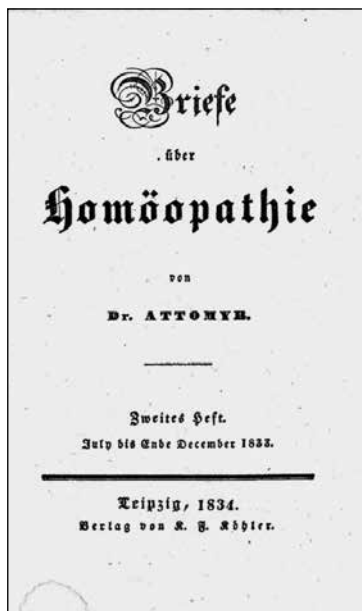

Attomyrade, oder die Homöopathik und die Josepfs-Akademie in Berührung. Zur Geschichte der Homöopathik von Jota Alpha, Zweite, vermehrte Auflage, Deutschland, 1832, In allen Buchhandlungen, pp. 74, 30 cm.

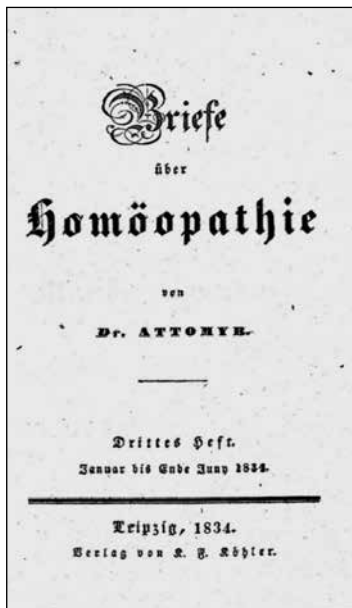
42 Usp. „Archiv für die homöopathische Heilkunst – Stapfs Archiv”, URL: <https://www.homarchiv.de/homoeopathische-werke/ernst-stapf-archiv-homoeopathische-heilkunst.php>.

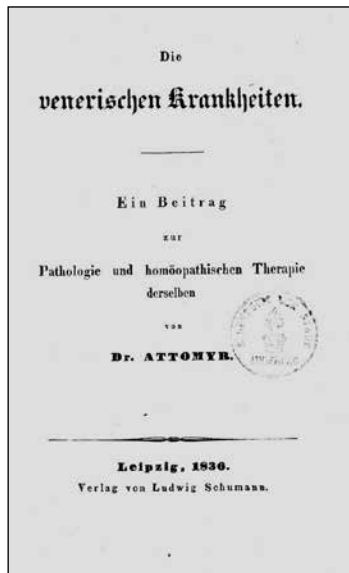
Briefe über Homöopathie von Dr. Attomyr, [Erstes Heft], Januar bis Ende Juni 1833, Leipzig: Verlag von Ch. E. Kollmann, 1833., pp. VI-154, 17 cm.

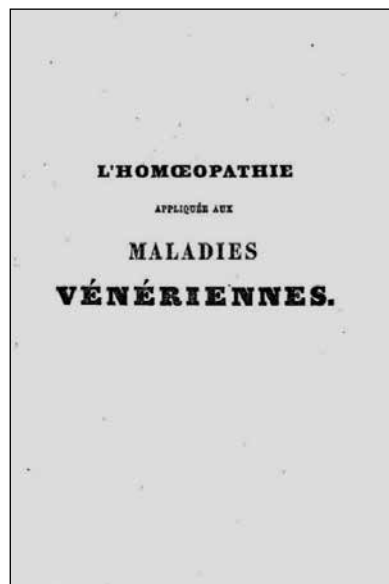
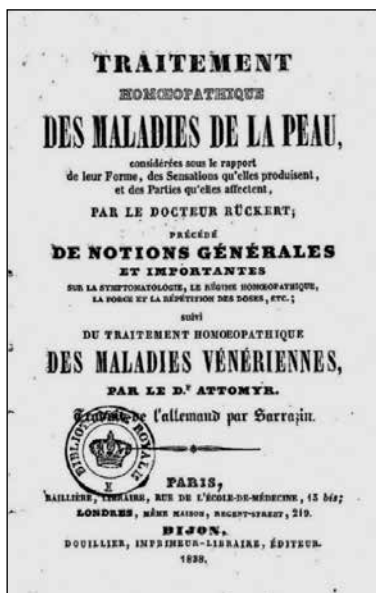
Briefe über Homöopathie von Dr. Attomyr, Zweites Heft, July bis Ende December 1833, Leipzig: Verlag von K. F. Köhler, 1833., pp. VIII-216, 17 cm.

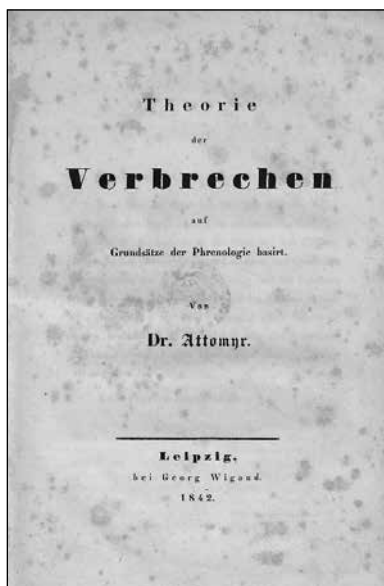
Briefe über Homöopathie von Dr. Attomyr, Drittes Heft, Januar bis Ende Juni 1834, Leipzig: Verlag von K. F. Köhler, 1834., pp. VIII-174, 17 cm.

Die venerischen Krankheiten. Ein Beitrag zur Pathologie und homöopathischen Therapie derselben von dr. Attomyr; Leipzig: Verlag von Ludwig Schumann, 1836., pp. VI, 48, 25 cm.

Traitement homoeopathique des maladies de la peau, considérées sous le rapport de leur Forme, des Sensations qu'elles produisent, et des Parties qu'elles affectent, par le Dr [Ernst Ferdinand] Rückert; précédé de notions générales et importantes sur la symptomatologie, le régime homoeopathique, la force et la répétition des doses etc.; suivi du traitement homoeopathique des maladies vénériennes, par le Dr Attomyr, traduit de l'allemand, par Sarrazin; Paris; Dijon: Baillière; Douillier, 1838., pp. 424, 15 cm [Joseph Attomyr; L'homoeopathie appliquée aux maladies vénériennes, 365–424].

*Theorie der Verbrechen
auf Grundsätze der
Phrenologie basirt.
Von Dr.
Atomyr. Leipzig: bei
Georg Wigand, 1842.,
pp. 64, 23 cm.*

*Primordien einer Naturgeschichte der
Krankheiten von Dr. J. Atomyr, Band 1,
Gehirn und Rückenmark, Wien: Wilhelm
Braumüller's k.k. Hofbuchhandlung,
1851., pp. VI, 655, 25 cm.*

*Primordien einer Naturgeschichte der
Krankheiten von Dr. J. Atomyr, Band 2,
Angesicht, Auge, Ohr, Nase, Mundhöhle, Wien:
Wilhelm Braumüller's k.k. Hofbuchhandlung,
1851., pp. VI [VIII], 403, 25 cm.*

Vojvoda od Luce Carlo Ludovico (1799. – 1883.)

(URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9a/Karl_II_Ludwig.jpg)

Početakom 30-ih godina 19. st. dr. Attomyr postao je poznat kao osobni liječnik grofova von Csáky u Levoči (mađarski Lőcse, njemački Leutschau) u Slovačkoj (županija Spiš, mađarski Szepes, njemački Zips), a napose je nadaleko postao glasovit kao osobni liječnik Carla Ludovica, vojvode od Luce (Toskana), 1824. – 1847., ranije kralja Etrurije (Carlo Ludovico di Borbone re d’Etruria), 1803. – 1807., kasnije vojvode od Parme (Carlo II Ludovico di Borbone-Parma), 1847. – 1847.,⁴³ pristaša homeopatije, i Attomyr je upravo u Slovačkoj i Italiji napisao svoje prve zapažene članke, i započeo pisati svoju znamenitu knjigu *Briefe über Homöopathie*.⁴⁴

43 Usp. Maria Luisa TREBILIANI, „CARLO II di Borbone, duca di Parma”, URL: [https://www.treccani.it/enciclopedia/carlo-ii-di-borbone-duca-di-parma_\(Dizionario-Biografico\)](https://www.treccani.it/enciclopedia/carlo-ii-di-borbone-duca-di-parma_(Dizionario-Biografico))).

44 Usp. A. E. NEHRER, „Joseph Attomyr”, 34; J. O. Müller, „Dr. Joseph Attomyr: ein Nachruf an den Freund und Collegen”, 251–253; G. O. KLEINERT, *Geschichte der Homöopathie*, 261; (Zs.), „Attomyr (József)”, 292–293; T. L. BRADFORD, *The pioneers of homeopathy*, 145–146; R. HAEHL, *Samuel Hahnemann. Sein Leben und Schaffen auf Grund neu aufgefundenen Akten, Urkunden, Briefe, Krankenberichte und unter Benützung der gesamten in- und ausländischen homöopathischen Literatur*. Unter Mitwirkung von Karl Schmidt-Buhl, II. Band *Anlagen*, 508

Attomyr je pisao i objavljivao na njemačkom jeziku, jer njemački je bio jezik i znanosti i kulture toga doba i u Austriji i u Ugarskoj, a i u znatnom dijelu Europe, ali su njegovi homeopatski radovi nedugo po objavljivanju i prevedeni (na francuski i engleski jezik).⁴⁵ Koliko mi je poznato, ništa od njegovih homeopatskih radova, članaka i knjiga, nije do danas prevedeno, odnosno objavljeno na hrvatskom jeziku i u Hrvatskoj.

U europskoj homeopatskoj stručnoj literaturi Attomyr je za života vrlo spominjan, njegovi radovi citirani. Tada istaknuti homeopatski pisci, primjerice Ludwig Griesselich, Carl Heinrich Rosenberg, Auguste Rapou, Bernhard Hirschel, Theodor Johann Rückert, dr. Attomyru i njegovim objavljenim radovima, člancima i knjigama, te načinu liječenja u svojim monografskim pregledima daju istaknutu mjesto.⁴⁶ Joseph Attomyr uvršten je 1838. godine u

ili R. HAEHL, *Samuel Hahnemann. His Life and Work. Based on recently discovered State Papers, Documents, Letters, Sick Reports, and utilising the whole of the Home and Foreign Literature*, Volume II. *Supplements*, 496; V. Di. [V. DUGAČKI], „Attomyr, Josip (Leberwurst)”, 263; „Attomyr, Joseph Johann Nepomuk”, u: F. D. SCHROERS, *Lexikon deutschsprachiger Homöopathen. Homöopathen von A bis Z*, 5 i „Attomyr (Leberwurst), Joseph (Josip)”, u: G. BEUS RICHEMBERGH, *Istaknuti Nijemci i njihovi potomci u hrvatskim krajevima. Biografski leksikon*, Zagreb, 2022., 30.

- 45 Primjerice: *Traitement homoeopathique des maladies de la peau, considerees sous le rapport de leur Forme, des Sensations qu elles produisent, et des Parties qu elles effectent, par le Dr [Ernst Ferdinand] Rückert; précédé de notions générales et importantes sur la symptomatologie, le régime homoeopathique, la force et la répétition des doses etc.; suivi du traitement homoeopathique des maladies vénériennes, par le Dr Attomyr, traduit de l'allemand, par Sarrazin*, Paris; Dijon, 1838., [Joseph ATTOMYR, *L'homoeopathie appliquée aux maladies vénériennes*, 365–424] i [Joseph] ATTOMYR, „On Dysentery, and the Characteristic Symptoms of the different Medicines wich produce it”, *The British Journal of Homoeopathy*, Vol. III (London, 1845), No. X: 78–90.
- 46 Ludwig GRIESSELICH, *Skizzen aus der Mappe eines reisenden Homöopathen*, Karlsruhe, 1832.; Carl Heinrich ROSENBERG, *Fortschritte und Leistungen der Homöopathie in und ausser Ungarn nebst einer Darstellung ihrer Grundsätze von ihrem gegenwärtigen wissenschaftlichen Standpunkte und Hinweisung auf die Vortheile, die daraus für Staat und Staatsbürger resultieren*, Leipzig, 1843.; Auguste RAPOU, *Histoire de la doctrine médicale homoeopathique son état actuel dans les principales contrées de l'Europe, application pratique des principes et des moyens de cette doctrine au traitement des maladies*. Tome premier, Paris et Londres, 1847.; L.[udwig] GRIESSELICH, *Handbuch zur Kenntniss der homöopathischen oder specifischen Heilkunst. Auf dem Wege der Entwicklungsgeschichte*, Karlsruhe, 1848.; Bernhard HIRSCHEL, *Grundriss der Homöopathie nach ihrem neuesten Standpunkte, und Anleitung zum Studium und zur Praxis derselben*, Dessau, 1854.; Theodor Johann RÜCKERT, *Klinische Erfahrungen in der Homöopathie. Eine vollständige Sammlung aller, in der deutschen und ins Deutsche übertragenen homöopathischen Literatur niedergelegten Heilungen und praktischen Bemerkungen, vom Jahre 1822 bis 1850.*, Erster Band, Dessau, 1854. i Theodor Johann RÜCKERT, *Klinische Erfahrungen in der Homöopathie. Eine vollständige Sammlung aller, in der deutschen und ins Deutsche übertragenen homöopathischen Literatur niedergelegten Heilungen und praktischen Bemerkungen, vom Jahre 1822 bis 1850.*, Zweiter Band, Dessau, 1855.

tada znameniti i utjecajni Callisenov *Medicinisches Schriftsteller-Lexikon der Jetzt lebenden Verfasser* („115. ATTOMYR (J. .), zu Naumburg, Med. Dr. u. homöopath. Arzt. Er war 1830 zu Berlin Vicarius des Medicinalraths Stüler, lebte dann, seit Octbr. d. J. zu München u. später in Ungarn; früher practicirte er zu Wien.“)⁴⁷ U najpoznatijim i utjecajnim homeoptskim časopisima 30-ih, 40-ih i početkom 50-ih godina 19. st. Attomyr je suradnik svojim člancima ili su njegovi radovi, članci i knjige učestalo spominjani u priložima drugih liječnika homeopata (ponajprije u *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Leipzig i *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Leipzig).

No Attomyr je zbog svojih upornih i istaknutih homeopatskih stajališta i niza objavljenih radova o homeopatskom načinu liječenja poput ostalih liječnika homeopata tada i osporavan, pa i osobno napadan, ponajprije od onih liječnika koju su bili protivnici homeopatskog načina liječenja. Najžešći napadi na Attomyra objavljeni su sredinom 30-ih godina 19. st. u tada najpoznatijem njemačkom i europskom protuhomeopatskom časopisu *Antihomöopatisches Archiv* (Hamburg).⁴⁸ Na te nimalo blage napade na Attomyra, a koji su bili i na osobnoj razini, i izrugivanja s njegovim pravim prezimenom (Leberwurst), te posebno uvredljivi prema Attomyrovoj supruzi, osvrnuo se kod nas znatno kasnije Lujo Thaller u članku „Jedna polemika protiv Attomyra Đakovčanina“, objavljenom 1931. godine u časopisu *Narodna starina*.⁴⁹

I Theodor Stürmer u svojoj poznatoj knjizi *Zur Vermittelung der Extreme in der Heilkunde*, objavljenoj 1837. godine, o Attomyru neugodno piše: „Es ist keine Schande, wenn man von seinem Vater den Namen Leberwurst, (Attomyr, Pseudonym, auch ein Ultrahomöopath“).⁵⁰

Attomyr je u svojem homeopatskom radu surađivao i bio u prijepisci s nizom istaknutih europskih, ponajprije njemačkih i austrijskih, homeopata (primjerice: Johannes Ernst Stapf (1788. – 1860.), Gustav Wilhelm Groß (1794. – 1847.), Anton Schmitt (1793. – 1862.), Gustav Schréter (1803. –

47 Adolph Carl Peter CALLISEN, *Medicinisches Schriftsteller-Lexicon der jetzt lebenden Aerzte*, Sechszwanzigster Band, A und B., Copenhagen, 1838., 96–97.

48 Usp. D. H., „Dr. Attomyr, genialer Homöopath und ein zweyter Moses oder, salva venia, Läusemacher“, *Antihomöopatisches Archiv eine Zeitschrift in zwanglosen Heften*, Band 1 (Hamburg, 1834), Heft 1: 176–179 i „Notizen zur Biographien einiger Homöopathen. I. Attomyr rectius Leberwurst. (Aus einem Briefe.)“, *Antihomöopatisches Archiv eine Zeitschrift in zwanglosen Heften*, Band 2 (Hamburg, 1835), Heft 1: 125–126.

49 Usp. L. THALLER, „Jedna polemika protiv Attomyra Đakovčanina“, 277–278.

50 Theodor STÜRMER, *Zur Vermittelung der Extreme in der Heilkunde*, Leipzig, 1837., 302.

1864.)). U prijepisci bio je i s osnivačem i neprikosnovenim autoritetom homeopatije Samuelom Hahnemannom (1755. – 1843.). To potvrđuju mnogobrojna pisma koja je slao ili dobivao, i ona koja je Attomyr objavio⁵¹, i ona kasnije objavljena u znanstvenoj medicinskoj literaturi⁵², a i neobjavljena u arhivima⁵³, koja predstavljaju nezamjenjive izvore za povijest europske homeopatije.

Homeopatski članak dr. Georga Moszbauera, biskupskog dvorskog i kaptolskog liječnika u Đakovu

Attomyr je nedvojbeno ostao u vezi sa zavičajem, jer u Đakovu su ostali živjeti njegovi roditelji te braća i sestre i njihove obitelji. Možemo pretpostaviti da je dr. Georg Moszbauer (Juraj Mosbauer), „bischöfl. Hof- und kapitelarzt zu Deakóvar in Slavonien” [biskupski dvorski i kaptolski liječnik u Đakovu], objavio 1843. godine na njemačkom jeziku članak „Heilung einer lebensgefährlichen Ischurie” [„Liječenje po život opasne ishurije”] u tada najuglednijem europskom homeopatskom časopisu *Archiv für die homöopathische Heilkunst* (Leipzig) upravo preko Attomyra, koji je bio dugogodišnji i redovni suradnik tog časopisa, i koji je kratki Moszbauerov članak popratio svojom poduljom opaskom u podrubnoj bilješki.⁵⁴

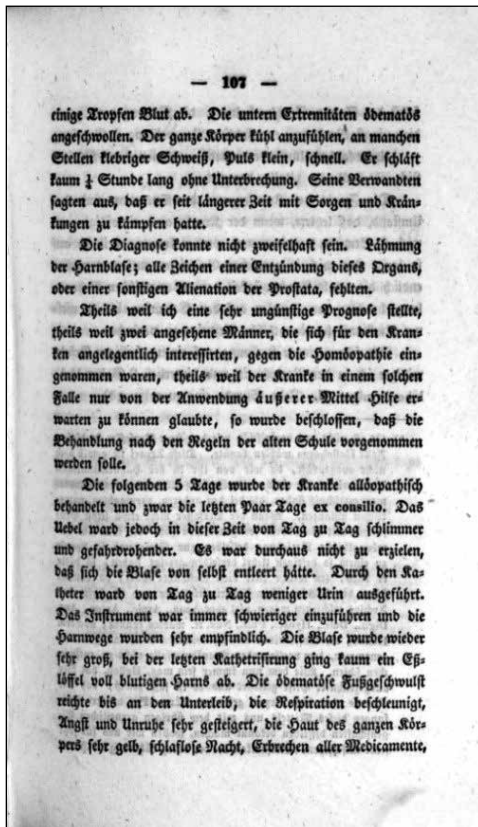
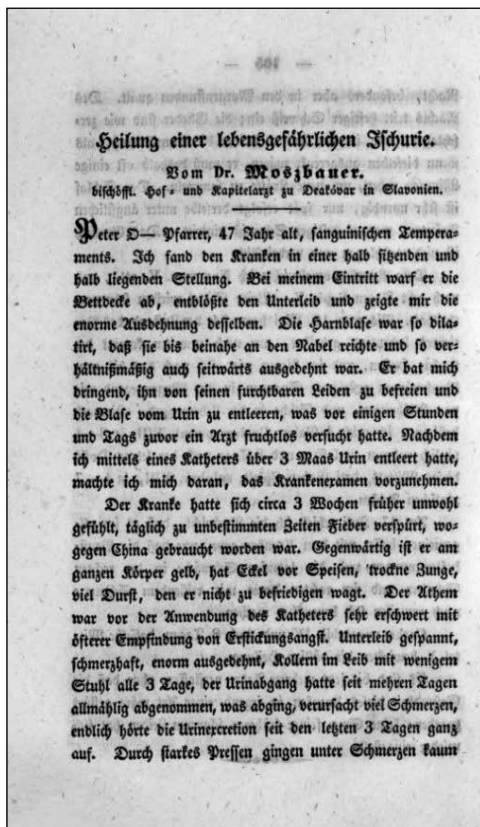
51 Usp. [Joseph] ATTOMYR, *Briefe über Homöopathie*, [Erstes Heft], *Januar bis Ende Juni 1833*, Leipzig, 1833.; [Joseph] ATTOMYR, *Briefe über Homöopathie*, *Zweites Heft, July bis Ende December 1833*, Leipzig, 1833. i [Joseph] ATTOMYR, *Briefe über Homöopathie*, *Drittes Heft, Januar bis Ende Juny 1834*, Leipzig, 1834.

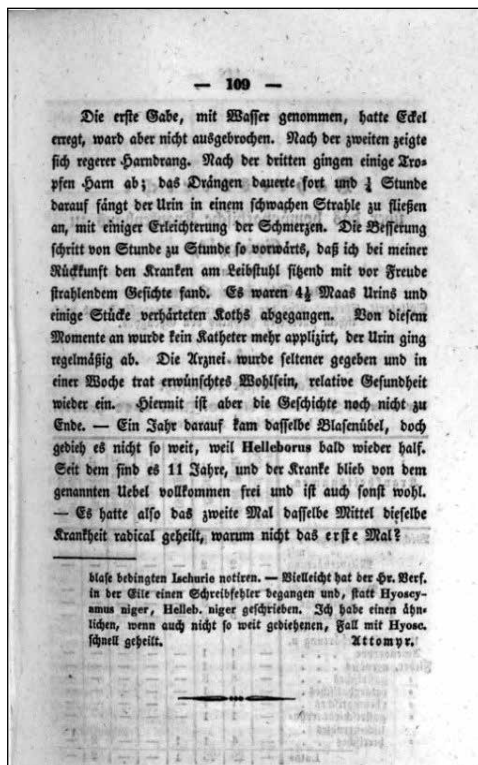
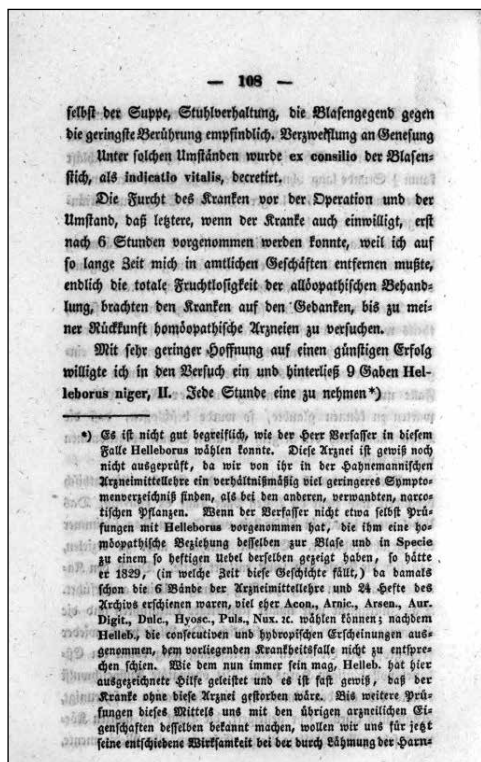
52 Usp. Sabine SANDER, Renate WITTERN, „Ein Streiter für die reine Homöopathie. Vier Briefe Joseph Attomyrs an Samuel Hahnemann” u: *Jahrbuch des Instituts für Geschichte der Medizin der Robert Bosch Stiftung*, Band 2 (1983), Hrsg. von Renate Wittern, Stuttgart, 1985., 81–102 i Thomas GENNEPER, „Transkriptionen von Hahnemann-Briefen (1)”, *Zeitschrift für Klassische Homöopathie. Kritisches Organ für Homöopathie*, Band 33 (Stuttgart, 1989.), Heft 2: 64–65.

53 Usp. Institut für Geschichte der Medizin, Robert Bosch Stiftung, Stuttgart, *Briefsammlung des Homöopathen Joseph Attomyr*,
URL: <https://www.igm-bosch.de/files/downloads/Neuerwerbungen/Briefsammlung%20Attomyr.pdf>.

54 Usp. Dr. [Georg] MOSZBAUER, bischöfl. Hof- und kapitelarzt zu Deakóvar in Slavonien, „Heilung einer lebensgefährlichen Ischurie”, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 20 (Leipzig, 1843), Heft 1: 106–109.

Biskupski dvorski i kaptolski liječnik u Đakovu dr. Moszbauer u svojem članku „Heilung einer lebensgefährlichen Ischurie“, prikazuje kako je homeopatskim načinom liječio težak slučaj ishurije kod jednog đakovačkog svećenika, župnika, pa je taj njegov opis zanimljiv i za povijest liječništva u Đakovu i Slavoniji tog vremena.

Članak dr. Georga Moszbauera (*Juraj Mosbauer*), biskupskog dvorskog i kaptolskog liječnika u Đakovu, objavljen u *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 20 (Leipzig, 1843), Heft 1, koji je Attomyr popratio svojom opaskom u podrubnoj bilješki.

Nekoliko podataka o privatnom životu i obitelji dr. Attomyra

O privatnom životu i obitelji dr. Attomyra znamo tek ponešto. Nancy Tengler (Denver, Colorado, USA) u pregledu povijest obitelji Attomyr, odnosno o potomcima Wolfganga Leberwursta – *The History of the Attomir Family*, spominje i Leberwurste u Osijeku, koji su nedvojbeno rodbinski povezani s onima u Đakovu⁵⁵, ali nije jasno u kojim su točno rodbinskim odnosima bili, i tko je bliska rođakinja koja je mladom i nadarenom Josipu Leberwurstu (Attomyru) materijalno pomogla i omogućila pohađanje gimnazije u Osijeku, kako je navedeno u najopširnijim životopisma o njemu.

55 N. TENGLER, *The History of the Attomir Family*, s. p.

Nancy Tengler istražujući povijest obitelji Leberwurst – Attomyr pronašla je u Mađarskom državnom arhivu (Magyar Nemzeti Levéltár) u Budimpešti dokumente koji bilježe da je Attomyr (tada Joseph Leberwurst) u Beču krajem 1829. godine zatražio preko Dvorskog ratnog vijeća promjenu svojeg prezimena Leberwurst u Attomyr, a što je zatim odobrila Mađarska dvorska kancelarija. Kasnije kada je Attomyr u Ugarskoj postao znameniti liječnik i njegova obitelj u Đakovu službeno je 1841. godine prezime Leberwurst promijenila u Attomyr.⁵⁶

Dostupni izvori potvrđuju da je Attomyr bio oženjen. Nekoliko važnih i zanimljivih podataka prikupila je Nancy Tengler u *The History of the Attomir Family*, koje ovdje dopunjavam i dijelom ispravljam.

Attomyr u prvom svesku svoje knjige *Briefe über Homöopathie*, objavljene 1833. godine, u *Osmom pismu* spominje svoju suprugu Therese.⁵⁷ Supruga dr. Attomyra Therese spomenuta je u jednom napadu na Attomyra, u kojem se kritički prikazuje sadržaj tog *Osmog pisma*, objavljenom u *Antihomöopatisches Archiv eine Zeitschrift in zwanglosen Heften* (Hamburg) 1834. godine.⁵⁸ Mađarski pisac i prevoditelj László Bártfay (1797. – 1858.), s kojim je u Pešti prijateljjavao Attomyr, spominje 25. srpnja 1840. u svojem dnevniku i Attomyrovu suprugu.⁵⁹ Attomyrova supruga spomenuta je i u popisima gostiju lječilišta Baden kod Beča. Tako *Liste der Badner Curgäste* 1851. navodi i „Herr Josef Attomyr, Doctor der Medizin, aus Pressburg, mit Gattin [...]”⁶⁰, a *Liste der Badner Curgäste* 1857. godine, navodi gospođu Theresiju Attomyr, udovicu dr. medicine, „Frau Theresia Attomyr, Med.-Doktors-Witwe [...]”⁶¹ Prema životopisu – nekrologu Attomyru koji je Josef O. Müller objavio 1856. u *Homöopathische Vierteljahrschrift*

56 Isto.

57 Usp. [J.] ATTOMYR, *Briefe über Homöopathie von Dr. Attomyr*, [Erstes Heft], *Januar bis Ende Juni 1833*, 146.

58 Usp. D. H., „Dr. Attomyr, genialer Homöopath und ein zweyter Moses oder, salva venia, Läusemacher”, *Antihomöopatisches Archiv eine Zeitschrift in zwanglosen Heften*, Band 1 (Hamburg, 1834), Heft 1: 178–179 i L. THALLER, „Jedna polemika protiv Attomyra Đakovčanina”, 278.

59 *Bártfay László naplói*, szerk. Kalla Zsuzsa, Budapest, 2010., 395.

60 „Liste der Badner Curgäste, Nr. 62. 1851.”

URL: <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=bad&datum=1851&page=148&size=45>.

61 „Liste der Badner Curgäste, Nr. 115. 1857.”, URL: <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=bad&datum=1857&page=325&size=45&qid>.

(Leipzig) Attomyr se oženio 1832. godine, kada je bio u službi kao kućni liječnik grofova von Csáky u *Levoči* u Slovačkoj.⁶² Martin Stahl u svojoj knjizi *Der Briefwechsel zwischen Samuel Hahnemann und Clemens von Bönninghausen*, objavljenoj 1997. godine, pozivajući se na članak Sabine Sander i Renate Wittern, „Ein Streiter für die reine Homöopathie. Vier Briefe Joseph Attomyrs an Samuel Hahnemann”, objavljen 1985. godine u *Jahrbuch des Instituts für Geschichte der Medizin der Robert Bosch Stiftung*⁶³, navodi da je Attomyr oženio bečanku Therese Rinner. („Im gleichen Jahr [1832.] verheiratete sich ATTOMYR mit der Wienerin THERESE RINNER.”)⁶⁴ Da je supruga dr. Attomyra bila Therese, potvrđuje u *Preßburger Zeitung* od 13. lipnja 1888. objavljena osmrtnica, gdje je kao tugujuća navedena i „Therese Attomyr geb. Riener”.⁶⁵

Jesu li supružnici Attomyr imali djece, nije poznato. Vjerojatno nisu jer se ne spominju. Navod u antihomeopatskom članku objavljenom 1867. godine u listu *Die Gartenlaube* (Leipzig)⁶⁶, da je Attomyr imao kćer, netočno je prepričan spomenuti članak – napad na Attomyra u *Antihomöopatisches Archiv eine Zeitschrift in zwanglosen Heften*.

O smrti dr. Attomyra u Požunu / Bratislavi 5. veljače 1856.

O smrti dr. Attomyra izvijestili su onodobni tisak i homeopatska glasila i časopisi, ponajprije u Ugarskoj i Njemačkoj, ali i drugdje u inozemstvu. Tako je primjerice *Pester Lloyd* (Pešta) izvijestio 10. veljače 1856. da je u noći s 5. na 6. veljače umro u Pressburgu (Bratislavi) „Herr Med. Dr. Jos.[eph] Attomyr, eine hervorragende Celebrität auf homöopatischem Gebiete”.⁶⁷ Najistaknutije homeopatsko glasilo na njemačkom jeziku *Allgemeine homoeopatische*

62 Usp. J. O. MÜLLER, „Dr. Joseph Attomyr: ein Nachruf an den Freund und Collegen”, 252.

63 Usp. S. SANDER, R. WITTERN, „Ein Streiter für die reine Homöopathie. Vier Briefe Joseph Attomyrs an Samuel Hahnemann”, 81–102.

64 Martin, STAHL, *Der Briefwechsel zwischen Samuel Hahnemann und Clemens von Bönninghausen*, Heidelberg, 1997., 155.

65 „† Frau Marie Herrmann, geb. Riener”, *Preßburger Zeitung* (Pressburg), 125 Jg., Nr. 163, 13. Juni 1888, 6.

66 BOCK, „Gedanken über das Curiren von Krankheiten. 3. Strafpredigt gegen curirende Laien, Naturärzte und Homöopathen.”, *Die Gartenlaube*. Illustriertes Familienblatt. No. 34, Leipzig, 1867., 537.

67 „Tagesneuigkeiten”, *Pester Lloyd* (Pest), Nr. 35, 10. Februar 1856., 3.

Zeitung (Leipzig) objavilo je 28. travnja 1856. opširan nekrolog Attomyru.⁶⁸ Također utjecajni *Homöopathische Vierteljahrschrift* (Leipzig) objavio je 1856. godine posebnu vijest o Attomyrovoj smrti (s uvodnim riječima: „Abermals hat homöopathie einen schweren Verlust zu beklagen. Am 5. Februar Abends 9 Uhr starb in Pressburg Dr. Joseph Attomyr [...]”)⁶⁹, a zatim i opširan nekrolog.⁷⁰ Pozivajući se na *Allgemeine homöopathische Zeitung*, kratku vijest da je umro dr. Attomyr u Pressburgu objavio je 1856. godine i *Populäre homöopathische Zeitung* (Padeborn).⁷¹ *Zeitschrift für homöopathische Klinik* (Dresden) ukratko je 15. veljače 1856. izvijestio da je 5. veljače u Pešti (sic!) umro „Einer unserer genialsten und begabesten Colegen”.⁷²

Kratku vijest o smrti dr. Attomyra (također netočno da je i umro u Pešti) objavio je 1856. godine i *The British Journal of Homoeopathy* (London), uz uvodne riječi: „Homoeopathy has lost one of its most zealous and talented adherents in the decease of this well-known and deservedly esteemed Hungarian physician. Dr. Attomyr’s name has been long very prominently known too the students of homoeopathic literature as well by his numerous contributions to the *Archiv* of Staps as by his separate treatises and useful works.”⁷³ O Attomyrovoj smrti izvijestila je 1856. godine i talijanska *Rivista Omiopatica* (Roma), i u prijevodu objavila opširni nekrolog koji je u *Allgemeine homöopathische Zeitung* objavio dr. Anton Eduard Nehrer.⁷⁴

Posljednje Attomyrove dane u Bratislavi, bolest i uzrok smrti najopširnije je opisao njegov kolega liječnik homeopat iz Bratislave dr. Nehrer:

Den sehr kalten November desselben Jahres empfand Attomyrs tief und klagte oft über die Unmöglichkeit sich zu erwärmen. Allen Warnungen

68 A. E. NEHRER, „Joseph Attomyr”, 33–36.

69 „Todesnachricht”, *Homöopathische Vierteljahrschrift*. Central-Organ für die gesammte Homöopathie, mit besonderer Berücksichtigung aller medicinischen Hilfswissenschaften, (Leipzig, 1856) 7: 143.

70 J. O. MÜLLER, „Dr. Joseph Attomyr: ein Nachruf an den Freund und Collegen”, 249–256.

71 „Vermischtes. Trauerbotschaft” / „Attomyr in Preßburg”. *Populäre homöopathische Zeitung zur Aufklärung des Volkes über Wirksamkeit und Wesen der homöopathischen Heilmethode*, [Jahrgang 2] (Padeborn, 1856), No. 3: 24.

72 „Personalnachrichten.”, *Zeitschrift für homöopathische Klinik*, Bd. V. (Dresden, 15. Februar 1856), No. 4: 32.

73 „Obituary – Dr. J. Attomyr”, *The British Journal of Homoeopathy*, Vol. XIV (London, 1856), No. LVII: 597.

74 A.[nton] E.[duard] NEHRER, „Giuseppe Attomyr”, *Rivista Omiopatica* (Roma), Anno II., Num. 2, 30. Luglio 1856, 7–8.

und Vorstellungen entgegen, war er meist sehr leicht gekleidet und besuchte seine Kranken, trotz der grimigsten Winterstürme noch immer zu Fuss. Vom 12. zum 13. Dec.[ember] endlich warf ihn ein reumatisches Fieber in's Bett. Im Gefolge waren: Hinterhauptschmerzen, klopfend, bis über die ganze Klopfhaut sich verbreitend, die bei Berührung schmerzte; Schmerzen der Rückenmuskeln, ziehend-reissende Schmerzen im Verlaufe der Intercostalnerven, dazu kurzes, trocknes Hüsteln, welches nach einiger Zeit feucht wurde und endlich etwas graulichen, zähen Schleim herausförderte. Acon., Bryon. Hep. s. c., Chamomilla, Dulcamara und Ignatia tilgten nach und nach alle Schmerzen; unter mässigen Schweissen, bei fortwährender Absonderung sedimentirten Harns hörte nach 14 Tagen das Fieber aus. Die Reconvalescenz trat langsam ein, denn erst in der vierten Woche des ganzen Leidens konnte unser armer Freund in Bett auf kurze Zeit verlassen. Nach 6 Woche hatte er sich so weit erholt, dass er wieder Tabackrauchen und an seinen Schreibtisch gehen konnte. Aber am 24. Jan.[uar] bekam er, ohne alle Veranlassung, ziehend-reissende Schmerzen im Verlaufe der Hüftnerven in beiden Schenkeln, die ihn nöthigteu das Bette zu büten. Er selbst entschied sich noch für Nux vom., aber die Schmerzen dauerten fort und hinderten die Nachtruhe. Rhus, Lycopodium und Graphit linderten wohl, doch bald war auch die Lebenskraft gebrochen. Am 29. Nachts schwankte zum ersten Male das Bewusstsein und es erfolgte unwillkührlicher Urinabgang. Von nun an sträubte sich der Kranke gegen alle Nahrung und nahm selbst Wasser nur mit Widerwillen. Arzneien spuckte er meistens aus. Faseln, mangelhaftes Erkennen, undeutliche Sprache, aashafter Mundgeruch, Sopor folgten in den letzten 8 Tage auf einander und am 5. Febr.[uar] Abends 9 ½ Uhr hörte er auf zu athmen.⁷⁵

Upis u Matičnoj knjizi umrlih Rimokatoličke župe sv. Martina, Bratislava navodi da je doktor medicine Joseph Attomyr (*Attomyr Josephus*), iz Bratislave, kbr. 40 (*Posonium Nro 40*) rođen u Slavoniji u Đakovu (*Slavonia, Dagovár*) umro u Bratislavi 5. veljače 1856. u 49. godini života od zatajenja pluća (*Paralysis pulmonum*).⁷⁶

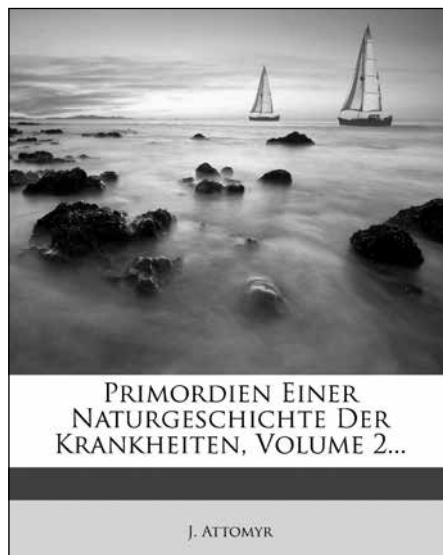
75 A. E. NEHRER, „Joseph Attomyr“, 35–36.

76 Bratislava, Rimskokatolički farský úrad sv. Martina, Matrika zomrelých 1856–1857.

po godištima, a i u pretisku kao cjelokupno izdanje.⁷⁷ Od Attomyrovih knjiga u niz izdanja i posljednjih desetljeća u pretiscima su objavljivane *Briefe über Homöopathie* i napose *Primordien Einer Naturgeschichte der Krankheiten*.⁷⁸

J.[oseph] Attomyr, Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten, Volume 1 Gehirn und Rückenmark, Nabu Press, 2012., 668 str.

J.[oseph] Attomyr, Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten, Volume 2 Angesicht, Auge, Ohr, Nase, Mundhöhle..., Nabu Press, 2012., 418 str.

- 77 Primjerice novija izdanja, pretisci: *Stapf's Archiv für homöopathische Heilkunst*, Jhrg. 1822, Band 1. – Jhrg 1846-48, Band 23, + Band 24: Supplement zu den Bänden 1 - 24, Herausgeber: Pavlos Bitzarakis, 1997.; *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, [1830], Volume 9, Nabu Press, 2010.; *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, 1833, Vol. 13: *In Verbindung Mehreren Gelehrten*; Erstes Heft, Forgotten Books, 2018. i *Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*, 1844, Vol. 1: *In Verbindung mit dem Lausitzisch-Schlesischen Vereine Homöopathischer Aerzte und Mehreren Andern Gelehrten*, Erstes Heft, Forgotten Books, 2018.
- 78 Tako su u posljednjih četvrt stoljeća objavljene primjerice: Joseph ATTOMYR, *Briefe über Homöopathie* [- 1833-1834, Heft 1-3], G. H. G. Jahr Verlag, 1998.; Joseph ATTOMYR, *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten*, Volume 1 *Gehirn und Rückenmark*, Nabu Press, 2012.; Joseph ATTOMYR, *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten*, Volume 2 *Angesicht, Auge, Ohr, Nase, Mundhöhle...*, Nabu Press, 2012.; Joseph ATTOMYR, *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten*, Ulan Press, 2012.; Joseph ATTOMYR, *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten*, – *Primary Source Edition*, Nabu Press, 2013.; Joseph ATTOMYR, *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten*, Wentworth Press, 2018.

Attomyr je pisao, izuzev disertacije na latinskom, na njemačkom jeziku te je uvršten u *Lexikon deutschsprachiger Homöopathen*.⁷⁹ Uvršten je kao znamenita osoba i u leksikon slovačkih Nijemaca (*Karpatendeutsches biographisches Lexikon*).⁸⁰ Životom i homeopatskim radom Attomyr je najduže vezan za Slovačku (Levoča, Bijacovce, Bratislava) i Mađarsku (Pešta). Slovački homeopati i povjesničari medicine i homeopatije Attomyra smatraju pioninom homeopatije u Slovačkoj.⁸¹ Dr. Attomyr je i među najznačajnijim pionirima mađarske homeopatije („1807-1856 Joseph Attomyr, a pioneer Hungarian homeopath.”).⁸² Nedvojbeno je njegova zasluga za razvitak i promicanje homeopatije na području Ugarske, ponajprije u Slovačkoj i Mađarskoj, u njezinom pionirskom razdoblju.⁸³ Tek izuzetno u stranoj homeopatskoj literaturi Attomyr je naveden kao hrvatski homeopat („Joseph Attomyr 1807-1856 was a Croatian orthodox physician”).⁸⁴

Na prvom velikom skupu homeopatskih liječnika Ugarske, održanom u Pešti 10. kolovoza 1843., koji su organizirali najpoznatiji homeopatski liječnici Ugarske, među kojima i dr. Attomyr, inicijator tog okupljanja,⁸⁵ koji

79 Usp. „Attomyr, Joseph Johann Nepomuk”, u: Fritz D. SCHROERS, *Lexikon deutschsprachiger Homöopathen. Homöopathen von A bis Z*, 5.

80 Usp. „Attomyr, Joseph”, u: Rainer P. RUDOLF, Eduard ULREICH, *Karpatendeutsches biographisches Lexikon*, Stuttgart, 1988., 23.

81 Usp. Tatiana PUKANČIKOVÁ, „História homeopatie na Slovensku”, *Homeopaticke Zvesti*, č. 2, [Košice], jesen 2011., 2 i Ivan SOUČEK, Roman HOFREITER, *Unconventional medicine. Social Sciences on Traditional, Complementary and Alternative Therapies in Slovakia*, Brno, 2022., 43.

82 „Homeopathy: A Comprehensive Time Line. People, Schools, Books, and Countries, from 1755 – 2008”, URL: <https://sites.google.com/view/totalwellness-az/homeopathy/homeopathy-timeline>.

83 Usp. Mária KÓCZIÁN i Livia KÖLNÉI, „A homeopátiás gyógyítás története Magyarországon 1820-1990”, *Orvostörténeti közlemények / Communicationes de historia artis medicinae*, Vol. 47 (2002), No. 1-4 (178–181): 75, 79–80, 83; Monika GRASS, „Homöopathie im 19. Jahrhundert im Königreich Ungarn”, u: *Homöopathische Spuren. Beiträge zur Geschichte der Homöopathie in Österreich*, Hrsg. Sonia Horn, Wien, 2003., 71–78 i Robert JÜTTE, *Hidden Roots. A History of Homeopathy in Northern, Central, and Eastern Europe*, Stuttgart, 2006., 61–65, 69. I ondje navedena literatura.

84 Usp. „Joseph Attomyr 1807-1856”, URL: <https://www.sueyoungthistories.com/2008-09-23-joseph-attomyr-and-homeopathy/>.

85 Usp. „A' hasonszenvi (homoeop.) hazai orvosakhoz.”, *Jelenkor* (Pest), 12. évfolyam, 33ik szám, 27. april 1843., 160; „Einladung zur Constituirung eines Vereines der homöopathischen Aerzte Ungarns”, *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Band 24, No. 12 (Leipzig, 5. Juni 1843), 183-186; „An die homöopathischen Aerzte Ungarns”, *Beiwagen zum Siebenbürger Wochenblatt* (Kronstadt), Nr. 27, 22. Juni 1843., 106; „Die erste Versammlung homöopathischen Aerzte

je tada živio i radio u Bratislavi, u ime organizatora Attomyr je održao poduži govor na njemačkom jeziku kojim je otvorio skup, a njegov govor je zatim i objavljen 1844. godine u tada najuglednijem europskom homeopatskom časopisu *Archiv für die homöopathische Heilkunst / Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*.⁸⁶

U *Općoj mađarskoj enciklopediji (Egyetemes Magyar Encyclopaedia)*, objavljenoj 1862. godine u Pešti, Attomyr je zastupljen vrlo opširnim prikazom.⁸⁷ Usto danas i mađarska *Wikipedija* donosi Attomyrov životopis („Attomyr József”).⁸⁸ Mađarska *Wikipedija* u natuknici „Löcse” Attomyra nabraja među poznatim osobama koje su živjele u Levoči („Itt dolgozott Attomyr József (1807–1856) homeopátiás orvos.”).⁸⁹ Mađarska *Wikipedija* i u natuknici „Diakovár” Attomyra navodi kao poznatu osobu rođenu u Đakovu („Itt született Attomyr József homeopátiás orvos (1807–1856”).⁹⁰ U hrvatskoj *Wikipediji* u natuknici „Đakovo” o Attomyru pak ni spomena.⁹¹

Mađari dr. Attomyra neutemeljeno proglašavaju Mađarom, Karpatski (slovački) Nijemci Nijemcem, a u Hrvatskoj ga povjesničari medicine drže Hrvatom, i uvršten je u *Leksikon hrvatskoga iseljeničtva i manjina*. Usto, uvršten je i u knjigu *Istaknuti Nijemci i njihovi potomci u hrvatskim krajevima. Biografski leksikon*.

Ungarns zu Pesth am 10. August 1843.”, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 21, Heft 1 / *Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 1 (Leipzig, 1844), Heft 2: 60–63; László KISS, „A magyarországi homeopáták első egyesülete (1843-1845?)”, *Orvostörténeti közlemények / Communicationes de historia artis medicinae*, Vol. 50 (2005), No. 1-4 (190-193): 223–228 i R. JÜTTE, *Hidden Roots. A History of Homeopathy in Northern, Central, and Eastern Europe*, 69.

86 „Eröffnungs Rede gehalten in der Versammlung homöopathischer Aerzte Ungarns in Pesth am 10. August 1843 von Dr. Attomyr”, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 21, Heft 1 / *Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 1 (Leipzig, 1844), Heft 2: 64–72.

87 Usp. (Zs.), „Attomyr (József)”, 291–295.

88 Usp. „Attomyr József”, URL: https://hu.wikipedia.org/wiki/Attomyr_J%C3%B3zsef.

89 Usp. „Löcse”, URL: <https://hu.wikipedia.org/wiki/L%C5%91cse>.

(„Ovdje je radio József Attomyr (1807–1856), liječnik.homeopat.”)

90 Usp. „Diakovár”, URL: <https://hu.m.wikipedia.org/wiki/Diakov%C3%A1r>.

(„Ovdje je rođen József Attomyr (1807. – 1856.), liječnik homeopat.”)

91 Usp. „Đakovo”, URL: <https://hr.wikipedia.org/wiki/%C4%90akovo>.

Zaključna riječ

U ovom članku donio sam tek neke naglaske iz života dr. Josipa Attomyra, s nakanom ukazati na njegovo podrijetlo i zavičaj, i ujedno unekoliko dopuniti podatke o njegovu liječničkom homeopatskom radu i ponajprije objavljenim pisanim djelima.

Dr. Attomyr zaslužuje pozornost, i na zavičajnoj slavonskoj i na nacionalnoj hrvatskoj razini. Povjesničarima medicine i homeopatije tek predstoji sustavno istražiti i utemeljeno prikazati njegov nadasve neobičan i zanimljiv životni put i znanstveno obraditi njegova mnogobrojna homeopatska pisana djela.

Zaključno ukoliko; dr. Attomyr u Europi i svijetu najpoznatiji je Đakovčanin u prvoj polovici i sredinom 19. stoljeća. No u zavičaju je danas nezasluženo zaboravljen.

Selektivna bibliografija dr. Attomyra

U popisu objavljenih članaka i knjiga dr. Attomyra nastojao sam znatno dopuniti dosadašnje u medicinskoj i homeopatskoj literaturi, te i u enciklopedijama i leksikonima uz njegove životopise objavljene radove, a ponajprije njegove *članke* u časopisima.

Dr. Josip Attomyr potpisivao je i objavljivao svoje homeopatske radove na nekoliko načina: najčešće *Dr. Attomyr* i *Dr. J. Attomyr* i pseudonimima *Dulalethes* i *Jota Alpha*.

disertacija:

Quaedam quoad psychiatriam homöopathicam. Dissertatio inauguralis medica. Josephus Attomyr, Monacii, XXVI. Martii MDCCCXXXI.
[Medizinische Fakultät der Ludwig-Maximilians-Universität, München].

knjige:

Attomyrade, oder die Homöopathik und die Josepfs-Akademie in Berührung. Zur Geschichte der Homöopathik von Jota Alpha, Zweite, vermehrte Auflage, Deutschland, 1832, In allen Buchhandlungen, pp. 74, 30 cm.

Briefe über Homöopathie von Dr. Attomyr, [Erstes Heft], Januar bis Ende Juni 1833, Leipzig: Verlag von Ch. E. Kollmann, 1833., pp. VI-154, 17 cm.

- Briefe über Homöopathie von Dr. Attomyr, Zweites Heft, July bis Ende December 1833*, Leipzig: Verlag von K. F. Köhler, 1833., pp. VIII-216, 17 cm.
- Briefe über Homöopathie von Dr. Attomyr, Drittes Heft, Januar bis Ende Juny 1834*, Leipzig: Verlag von K. F. Köhler, 1834., pp. VIII-174, 17 cm.
- Die venerischen Krankheiten. Ein Beitrag zur Pathologie und homöopathischen Therapie derselben von dr. Attomyr*, Leipzig: Verlag von Ludwig Schumann, 1836., pp. VI, 48, 25 cm.
- Traitement homoeopathique des maladies de la peau, considerees sous le rapport de leur Forme, des Sensations qu elles produisent, et des Parties qu elles effectent, par le Dr [Ernst Ferdinand] Rückert; précédé de notions générales et importantes sur la symptomatologie, le régime homoeopathique, la force et la répétition des doses etc.; suivi du traitement homoeopathique des maladies vénériennes, par le Dr Attomyr, traduit de l'allemand, par Sarrazin*; Paris; Dijon: Baillière; Douillier, 1838., pp. 424, 15 cm [Joseph Attomyr, *L'homoeopathie appliquée aux maladies vénériennes*, 365–424].
- Theorie der Verbrechen auf Grundsätze der Phrenologie basiert. Von Dr. Attomyr*. Leipzig: bei Georg Wigand, 1842., pp. 64, 23 cm.
- Beyträge zur (homöopathischen) Arzneimittellehre. Das Fettgift. Von Dr. J. Attomyr*. Wien: Wilhelm Braumüller's k.k. Hofbuchhandlung, 1851.¹, Pressburg: L. A. Krapp, 1856.², pp. 48, 23 cm.
- Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten von Dr. J. Attomyr, Band 1, Gehirn und Rückenmark*. Wien: Wilhelm Braumüller's k.k. Hofbuchhandlung, 1851.¹, Pressburg: L. A. Krapp, 1856.², pp. VI, 655, 25 cm.
- Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten von Dr. J. Attomyr, Band 2, Angesicht, Auge, Ohr, Nase, Mundhöhle*. Wien: Wilhelm Braumüller's k.k. Hofbuchhandlung, 1851.¹, Pressburg: L. A. Krapp, 1856.², pp. VI [VIII], 403, 25 cm.

članci:

- Dulalethes, „Dissonanzen im Gebiete der Physiologie und Pathologie der bisherigen Medizin mit den, für die Therapie daraus gefolgerten verderblichen Theoremen“, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 9 (Leipzig, 1830), Heft 1: 120–139.
- „Einiges über homöopathische Psychiatrik.“ Von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 10 (Leipzig, 1831), Heft 3: 97–112.
- „Homöopathische Heilversuche, angestellt im allgemeinen Krankenhause zu München.“ Mitgetheilt von Dr. J. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 11 (Leipzig, 1832), Heft 2: 100–120.

- „Mutterkorn. (*Secale cornutum.*) Zur homöopathischen Thierheilkunst.“ Von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 11 (Leipzig, 1832), Heft 3: 148–156.
- „Rothe Korallen. (*Corallia rubra.*)“ Von Dr. J. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 11 (Leipzig, 1832), Heft 3: 166–172.
- „Memorabilia aus meine Praxis.“ Von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 12 (Leipzig, 1833), Heft 3: 78–86.
- „Rhapsodien.“ Von Dulalethes, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 12 (Leipzig, 1833), Heft 3: 87–100.
- „Theorie der Homöopathie auf Grundsätze der Naturphilosophie basiert.“ Ein Versuch von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 13 (Leipzig, 1833), Heft 1: 1–41.
- „Rhapsodien.“ Von Dulalethes. (Fortsetzung.), *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 13 (Leipzig, 1833), Heft 1: 123–143.
- „Die Anschaffung homöopathischer Arzneien betreffend“, Dr. Attomyr zu Leutschau im Zipser Komitate in Ungarn, *Zeitung der naturgesetzlichen Heilkunst für Freunde und Feinde der Homöopathik / Zeitung der homöopathischen Heilkunst für Ärzte und Nichtärzte*, Band 6 (Leipzig – Dresden, 15. Mai 1833), No. 39: 308–310.
- „Rhapsodien.“ Von Dr. Attomyr in Lucca, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 16 (Leipzig, 1837), Heft 2: 58–91.
- „Rhapsodien.“ Von Dr. Attomyr. (Fortsetzung.), *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 18 (Leipzig, 1840), Heft 2: 137–150.
- „Zwei authentische Documente, die Marenzellerischen homöopathischen Versuche in Wien A. 1828 betreffend.“ Mitgetheilt von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 18 (Leipzig, 1840), Heft 2: 172–204.
- „Der Tripper mit den gegen denselben empfohlenen homöopathischen Mitteln verglichen“ von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 18 (Leipzig, 1841), Heft 3: 1–64.
- „Natur und Kunst, ihr Verhältnis zu einander und zur Medizin.“ von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 19 (Leipzig, 1841), Heft 1: 1–33.
- „Wie die Sachen stehen. (Vergl. Hygea XIV, 89).“ Untersucht von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 19 (Leipzig, 1841), Heft 2: 56–86.
- „Rhapsodien.“ Von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 19 (Leipzig, 1841), Heft 2: 162–172.

- „Va banque den Specifikern!“ von Dr. Attomyr. *Archiv für die Homöopathischen Heilkunst*, Band 20 (Leipzig, 1843) Heft 1: 39–66.
- „Briefe über Homöopathie“ Von Dr. Attomyr. *Archiv für die Homöopathischen Heilkunst*, Band 20 (Leipzig, 1843) Heft 1: 84–100.
- „Musterung der homöopathischen Spitäler,“ gehalten durch Dr. Attomyr. *Archiv für die Homöopathischen Heilkunst*, Band 20 (Leipzig, 1843) Heft 1: 127–154.
- „Grundriß einer Naturgeschichte der Krankheiten.“ Entworfen von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 20 (Leipzig, 1843), Heft 2: 45–127.
- „Prüfung der Zehn Verneinungsründe des Herrn Professors v. Töltény bezüglich der Zulässigkeit homöopathischer Kanzeln und Kliniken.“ Vom Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 20 (Leipzig, 1843), Heft 3: 137–158.
- „Rhapsodien– von Dr. Attomyr“, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 20 (Leipzig, 1843), Heft 3: 159–169.
- „Pharmacodynamische Fragmente (Aus Kolbani’s ‚Gifthistorie‘. Wien. 1807. 2te Auflage.) Gesammelt von Dr. Attomyr“, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 21, Heft 1 / *Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 1 (Leipzig, 1844), Heft 1: 178–186.
- „Gesetze für Gabengröße und Wiederholung,“ gesucht von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 21, Heft 1 / *Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 1 (Leipzig, 1844), Heft 2: 1–21.
- „Eröffnungs Rede gehalten in der Versammlung homöopathischer Aerzte Ungarns in Pesth am 10. August 1843 von Dr. Attomyr“, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 21, Heft 1 / *Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 1 (Leipzig, 1844), Heft 2: 64–72.
- „Characteristik und Physiographie des Genus: Dysenteria und seiner Specierum“ von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 21, Heft 1 / *Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 1 (Leipzig, 1844), Heft 3: 86–150.
- „On Dysentery, and the Characteristic Symptoms of the different Medicines wich produce it“ By Dr Attomyr, *The British Journal of Homoeopathy*, Vol. III (London, 1845), No. X: 78–90.
- „Die Affecte, als Noxen und Heilmittel,“ dargestellt von Dr. Attomyr. *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 22, Heft 1 / *Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 2 (Leipzig, 1845), Heft 1: 1–26.
- Dr. Attomyr, „Nekrolog. Dr. Jos.[eph], Bakody, [...]“, *Allgemeine homoeopathische Zeitung*, Band 24, No. 29 (Leipzig, 15. December 1845), 369–371.

- „Alcohol. Seine Wirkungen auf den Menschen,“ gesammelt von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 23 / *Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 3 (Leipzig, 1846), Heft 1: 138–159.
- „Apoplexia. Charakteristik und Physiographie derselben und ihrer Specierum“ Von Dr. Attomyr, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 23 / *Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 3 (Leipzig, 1847), Heft 2: 43–107.
- „Auch etwas über die Hochpotenzen.“ Von Dr. Attomyr in Preßburg, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 23 / *Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 3 (Leipzig, 1847), Heft 2: 108–116.
- „Die Hochpotenzen vom mathematischen und chemischen Standpunkte betrachtet.“ Von Dr. Attomyr, *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Band 34, No. 16 (Leipzig, 3. April 1848), 253–256.
- Dr. Attomyr, „Nekrolog. Dr. Jos.[ef] Müller, [...]“, *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Band 44, No. 1 (Leipzig, 26. Juli 1852), 6–12.
- „Colchicum-Cholera.“ Kompilirt von Dr. Attomyr, *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Band 48, No. 23 (Leipzig, 30. Oktober 1854), 177–178.
- „Die Bedeutung der Mineralien für die Arzneimittellehre und Pharmakotechnik.“ Erörtert von Dr. Attomyr, *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Band 49, No. 20 (Leipzig, 26. März 1855), 153–155.
- „Die Bedeutung der Mineralien für die Arzneimittellehre und Pharmakotechnik.“ Erörtert von Dr. Attomyr. (Fortsetzung.), *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Band 49, No. 21 (Leipzig, 2. April 1855), 161–161.
- „Die Bedeutung der Mineralien für die Arzneimittellehre und Pharmakotechnik.“ Erörtert von Dr. Attomyr. (Schluss.), *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Band 49, No. 22 (Leipzig, 9. April 1855), 169–171.
- „Was heisst charakteristisch?“ Beantwortet von Dr. Attomyr, *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Band 50, No. 8 (Leipzig, 18. Juni 1855), 57–58.
- „Was heisst charakteristisch?“ Beantwortet von Dr. Attomyr. (Fortsetzung.), *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Band 50, No. 9 (Leipzig, 25. Juni 1855), 55–57.
- „Was heisst charakteristisch?“ Beantwortet von Dr. Attomyr. (Fortsetzung.), *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Band 50, No. 10 (Leipzig, 2. Juli 1855), 73–74.
- „Was heisst charakteristisch?“ Beantwortet von Dr. Attomyr. (Fortsetzung.), *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Band 50, No. 11 (Leipzig, 9. Juli 1855), 83–84.

- „Was heisst charakteristisch?“ Beantwortet von Dr. Attomyr. (Schluss.), *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Band 50, No. 12 (Leipzig, 16. Juli 1855), 92–93.
- „Der Symptomencomplex in seiner Beziehung zum Prinzip der Aehnlichkeit.“ Von Dr. Attomyr, *Allgemeine homoeopatische Zeitung*, Band 50, No. 22 (Leipzig, 24. September 1855), 170–174.
- „Zur Pathologie und Therapie des syphilitischen Geschwürsformen.“ Aus dem schriftlichen Nachlasse des Dr. Joseph Attomyr, *Zeitschrift des Vereins der homöopathischen Ärzte Oesterreichs, Erster Jahrgang, Zweiter Band* (Wien, 1857), Heft 8: 146–167.
- „Haematurie. Die naturgeschichtliche studie“, Aus dem schriftlichen Nachlasse des Dr. Joseph Attomyr, *Zeitschrift des Vereins der homöopathischen Ärzte Oesterreichs, Erster Jahrgang, Zweiter Band* (Wien, 1857), Heft 10: 329–353.

Izvori i literatura

Đakovo, Rimokatolički župni ured Svih svetih,
Liber Baptisatorum Parochiae Diakovensis ab anno 1776. usque ad annum 1814.
Bratislava, *Rímskokatolícky farský úrad sv. Martina*,
Matrika zomrelých 1856-1857.

Calendarium diaecesanum venerabilis cleri diaecesium Bosnensis seu Diakovariensis et Syrmienensis Canoniae unitarum pro anno a Christi nato MDCCCVIII [...],
Budae, Typis Typographiae [...].

Catalogus venerabilis cleri almae dioecesis Bosnensis, seu Diakovariensis et Sirmiensis canonice unitarum pro anno MDCCCXIV., Pesthini, Typis Joannis Thomae Trattner.

Schematismus venerabilis cleri diecesium Bosnensis seu Diakovariensis et Sirmiensis canonice unitarum pro anno M. DCCC. XXV., Essekini, Typis Divaldianis [...].

Martikelbuch der Universitat Ingolstadt-Landshut-München. Rectoren Professoren Doctoren 1472 – 1872 Candidaten 1772 – 1872, Herausgegeben von Franz Xaver Freninger aus München, München, 1872.

„Liste der Badner Curgäste, Nr. 115. 1857.“, URL: <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=bad&datum=1857&page=325&size=45&qid> (pristupljeno 2024-11-25).

„Liste der Badner Curgäste, Nr. 62. 1851.“, URL: <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=bad&datum=1851&page=148&size=45> (pristupljeno 2024-11-25).

Institut für Geschichte der Medizin, Robert Bosch Stiftung, Stuttgart, *Briefsammlung des Homöopathen Joseph Attomyr*, URL: <https://www.igm-bosch.de/files/downloads/Neuerwerbungen/Briefsammlung%20Attomyr.pdf> (pristupljeno 2024-10-06).

TENGLER, Nancy, *The History of the Attomir Family*, [Denver, Colorado, USA], 2023., rukopis.

Archiv für die homöopathische Heilkunst, [1830], Volume 9, Nabu Press, 2010.

Archiv für die homöopathische Heilkunst, 1833, Vol. 13: *In Verbindung Mehreren Gelehrten*; Erstes Heft, Forgotten Books, 2018.

Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst, 1844, Vol. 1: *In Verbindung mit dem Lausitzisch-Schlesischen Vereine Homöopathischer Aerzte und Mehreren Andern Gelehrten*, Erstes Heft, Forgotten Books, 2018.

Stapf's Archiv für homöopathische Heilkunst, Jhrg. 1822, Band 1. – Jhrg 1846-48, Band 23, + Band 24: *Supplement zu den Bänden 1 - 24*, Herausgeber: Pavlos Bitzarakis, 1997.

Attomyrade, oder die Homöopathik und die Josephs-Akademie in Berührung. Zur Geschichte der Homöopathik von Jota Alpha, Zweite, vermehrte Auflage, Deutschland, 1832.

ATTOMYR, [Joseph], *Briefe über Homöopathie*, [Erstes Heft], *Januar bis Ende Juni 1833*, Leipzig, 1833.

ATTOMYR, [Joseph], *Briefe über Homöopathie*, Zweites Heft, *July bis Ende December 1833*, 1833.

ATTOMYR, [Joseph], *Briefe über Homöopathie*, Drittes Heft, *Januar bis Ende Juny 1834*, Leipzig, 1834.

ATTOMYR, [Joseph], *Die venerischen Krankheiten. Ein Beitrag zur Pathologie und homöopathischen Therapie derselben*, Leipzig, 1836.

Traitement homoeopathique des maladies de la peau, considerees sous le rapport de leur Forme, des Sensations qu elles produisent, et des Parties qu elles effectent, par le Dr [Ernst Ferdinand] Rückert; précédé de notions générales

et importantes sur la symptomatologie, le régime homoeopathique, la force et la répétition des doses etc.; suivi du traitement homoeopathique des maladies vénériennes, par le Dr Attomyr, traduit de l'allemand, par Sarrazin; Paris; Dijon, 1838., pp. 424, 15 cm [Joseph Attomyr, L'homoeopathie appliquée aux maladies vénériennes, 365–424].

ATTOMYR, [Joseph], *Theorie der Verbrechen auf Grundsätze der Phrenologie basiert*, Leipzig, 1842.

ATTOMYR, J.[oseph], *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten*, Band 1, *Gehirn und Rückenmark*, Wien, 1851.

ATTOMYR, J.[oseph], *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten*, Band 2, *Angesicht, Auge, Ohr, Nase, Mundhöhle*, Wien, 1851.

DULALETHES, „Dissonanzen im Gebiete der Physiologie und Pathologie der bisherigen Medizin mit den, für die Therapie daraus gefolgerten verderblichen Theoremen“, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 9 (Leipzig 1830), Heft 1: 120–139.

„Eröffnungs Rede gehalten in der Versammlung homöopathischer Aerzte Ungarns in Pesth am 10. August 1843 von Dr. Attomyr“, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 21, Heft 1 / *Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 1 (Leipzig, 1844), Heft 2: 64–72.

ATTOMYR, [Joseph], „On Dysentery, and the Characteristic Symptoms of the different Medicines wich produce it“, *The British Journal of Homoeopathy*, Vol. III (London, 1845), No. X: 78–90.

ATTOMYR, Joseph, *Briefe über Homöopathie* [– 1833-1834, Heft 1-3], G. H. G. Jahr Verlag, 1998.

ATTOMYR, Joseph, *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten*, Volume 1 *Gehirn und Rückenmark*, Nabu Press, 2012.

ATTOMYR, Joseph, *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten*, Volume 2 *Angesicht, Auge, Ohr, Nase, Mundhöhle...*, Nabu Press, 2012.

ATTOMYR, Joseph, *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten*, † Ulan Press, 2012.

ATTOMYR, Joseph, *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten*, † *Primary Source Edition*, Nabu Press, 2013.

ATTOMYR, Joseph, *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten*, Wentworth Press, 2018.

Bártfay László naplói, szerk. Kalla Zsuzsa, Budapest, 2010.

- BAZALA, Vladimir, *Poviestni razvoj medicine u hrvatskim zemljama*, Zagreb, 1943.
- BRADFORD, Thomas Lindsley, *The pioneers of homeopathy*, Philadelphia, 1897.
- CALLISEN, Adolph Carl Peter, *Medicinisches Schriftsteller-Lexicon der jetzt lebenden Aerzte*, Sechszwanzigster Band, A und B., Copenhagen, 1838.
- GAĆINA, Sonja, *Slavonija na starim zemljopisnim kartama Kartografske zbirke Muzeja Slavonije*, Osijek, 1995.
- GEIGER, Vladimir, *Nijemci u Đakovu i Đakovštini*, Zagreb, 2001.
- GRIESELICH, L.[udwig], *Handbuch zur Kenntniss der homöopathischen oder specifischen Heilkunst. Auf dem Wege der Entwicklungsgeschichte*, Karlsruhe, 1848.
- GRIESELICH, Ludwig, *Skizzen aus der Mappe eines reisenden Homöopathen*, Karlsruhe, 1832.
- v. GRUZEWSKI, Vespasian, *Über die Incompetenz der Beweise für und wider die Homöopathie, gegenüber der conditio sine qua non, um die ganze homöopathische Streitfrage zu lösen*, Riga, 1874.
- GYURKOVICH, Tibor K., *Sterio Károly*, Budapest, 1976.
- HAEHL, Richard, *Samuel Hahnemann. His Life and Work. Based on recently discovered State Papers, Documents, Letters, Sick Reports, and utilising the whole of the Home and Foreign Literature*, Volume II. *Supplements*, London, 1931.
- HAEHL, Richard, *Samuel Hahnemann. Sein Leben und Schaffen auf Grund neu aufgefundenen Akten, Urkunden, Briefe, Krankenberichte und unter Benützung der gesamten in- und ausländischen homöopathischen Literatur*. Unter Mitwirkung von Karl Schmidt-Buhl, II. Band *Anlagen*, Leipzig, 1922.
- HIRSCHEL, Bernhard, *Grundriss der Homöopathie nach ihrem neuesten Standpunkte, und Anleitung zum Studium und zur Praxis derselben*, Dessau, 1854.
- JÜTTE, Robert, *Hidden Roots. A History of Homeopathy in Northern, Central, and Eastern Europe*, Stuttgart, 2006.
- KLEINERT, Georg Otto, *Geschichte der Homöopathie*, Leipzig, 1861.
- LOHFF, Brigitte, *Die Josephs-Akademie im Wiener Josephinum. Die medizinisch-chirurgische Militärakademie im Spannungsfeld von Wissenschaft und Politik 1785–1874*, Wien; Köln; Weimar, 2019.
- PAVIĆ, Matija, *Biskupijsko sjemenište u Đakovu 1806. – 1906.*, Đakovo, 1911.
- RAPOU, Auguste, *Histoire de la doctrine médicale homoeopathique son état actuel dans les principales contrées de l'Europe, application pratique des principes et*

des moyens de cette doctrine au traitement des maladies. Tome premier, Paris et Londres, 1847.

ROSENBERG, Carl Heinric, *Fortschritte und Leistungen der Homöopathie in und ausser Ungarn nebst einer Darstellung ihrer Grundsätze von ihrem gegenwärtigen wissenschaftlichen Standpunkte und Hinweisung auf die Vortheile, die daraus für Staat und Staatsbürger resultieren*, Leipzig, 1843.

RÜCKERT, Theodor Johann, *Klinische Erfahrungen in der Homöopathie. Eine vollständige Sammlung aller, in der deutschen und ins Deutsche übertragenen homöopathischen Literatur niedergelegten Heilungen und praktischen Bemerkungen, vom Jahre 1822 bis 1850.*, Zweiter Band, Dessau, 1855.

RÜCKERT, Theodor Johann *Klinische Erfahrungen in der Homöopathie. Eine vollständige Sammlung aller, in der deutschen und ins Deutsche übertragenen homöopathischen Literatur niedergelegten Heilungen und praktischen Bemerkungen, vom Jahre 1822 bis 1850.*, Erster Band, Dessau, 1854.

SOUČEK, Ivan, HOFREITER, Roman, *Unconventional medicine. Social Sciences on Traditional, Complementary and Alternative Therapies in Slovakia*, Brno, 2022.

STAHL, Martin, *Der Briefwechsel zwischen Samuel Hahnemann und Clemens von Bönninghausen*, Heidelberg, 1997.

STÜRMER, Theodor, *Zur Vermittelung der Extreme in der Heilkunde*, Leipzig, 1837.

ŠULJAK, Andrija, *Đakovo biskupski grad / Đakovo bischöfliches Stadt*, Đakovo, 1979.

THALLER, Lujo, *Povijest medicine u Hrvatskoj i Slavoniji od godine 1770. do 1850.* Karlovac, 1927.

TISCHNER, Rudolf, *Geschichte der Homöopathie*, Wien, 1998.

Zlatna knjižica homeopatije. Vodič za cijelu obitelj, Zagreb, 2010.

ŽERAV, Josip, *Spomen-spis od 1813. – 1913. u proslavu stogodišnjice opstanka „Ceha” djakovačkih obrtnika*, Đakovo, 1913.

„A’ hasonszenvi (homoeop.) hazai orvosakhoz.”, *Jelenkor* (Pest), 12. évfolyam, 33ik szám, 27. april 1843., 160.

„An die homöopathischen Aerzte Ungarns”, *Beiwagen zum Siebenbürger Wochenblatt* (Kronstadt), Nr. 27, 22. Juni 1843., 106.

„Archiv für die homöopathische Heilkunst – Stapfs Archiv”, URL: <https://www.homarchiv.de/homoeopathische-werke/ernst-stapf-archiv-homoeopathische-heilkunst.php> (pristupljeno 2024-10-15).

- „Attomyr, Joseph”, u: Rainer P. RUDOLF, Eduard ULREICH, *Karpatendeutsches biographisches Lexikon*, Stuttgart, 1988., 23.
- „Attomyr, Joseph Johann Nepomuk”, u: Fritz D. SCHROERS, *Lexikon deutschsprachiger Homöopathen. Homöopathen von A bis Z*, Stuttgart, 2006., 5.
- „Attomyr, Joseph (1807-1856), Homöopath”, URL: https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_A/Attomyr_Joseph_1807_1856.xml (pristupljeno 2025-10-05).
- „Attomyr, Josip (Leberwurst)”, u: *Leksikon hrvatskoga iseljeništvā i manjina*, ur. Vlado Šakić i Ljiljana Dobrovšak, Zagreb, 2020., 41.
- „Attomyr József”, URL: https://hu.wikipedia.org/wiki/Attomyr_J%C3%B3zsef (pristupljeno 2024-10-05).
- „Attomyr (Leberwurst), Joseph (Josip)”, u: Goran BEUS RICHEMBERGH, *Istaknuti Nijemci i njihovi potomci u hrvatskim krajevima. Biografski leksikon*, Zagreb, 2022., 30.
- BOCK, „Gedanken über das Curiren von Krankheiten. 3. Strafpredigt gegen curirende Laien, Naturärzte und Homöopathen.”, *Die Gartenlaube*. Illustriertes Familienblatt. No. 34, Leipzig, 1867., 536–538.
- „Diakovár”, URL: <https://hu.m.wikipedia.org/wiki/Diakov%C3%A1r> (pristupljeno 2025-05-03).
- „Die erste Versammlung homöopathischen Aerzte Ungarns zu Pesth am 10. August 1843.”, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 21, Heft 1 / *Neues Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 1 (Leipzig, 1844), Heft 2: 60–63.
- D. H., „Dr. Attomyr, genialer Homöopath und ein zweyter Moses oder, salva venia, Läusemacher”, *Antihomöopathisches Archiv eine Zeitschrift in zwanglosen Heften*, Band 1 (Hamburg, 1834), Heft 1: 176–179.
- DERENČIN, Josip, „Homiopati. Povjestno – kritična crta–, *Vienac zabavi i pouci*, god. VII, br. 35, Zagreb, 28. kolovoza 1875., 563–566.
- DUGAČKI, Vladimir, „Hrvatski liječnici – prirodoslovci”, *Radovi Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža”*, knj. 3, Zagreb, 1993., 95–114.
- V. Di. [DUGAČKI, Vladimir], „Attomyr, Josip (Leberwurst)”, *Hrvatski biografski leksikon*, 1 A – Bi, gl. ur. Nikica Kolumbić, Zagreb, 1983., 262–263.
- „Đakovo”, URL: <https://hr.wikipedia.org/wiki/%C4%90akovo> (pristupljeno 2025-05-03).
- „Einladung zur Constituirung eines Vereines der homöopathischen Aerzte Ungarns”, *Allgemeine homoeopathische Zeitung*, Band 24, No. 12 (Leipzig, 5. Juni 1843), 183–186.
- „† Frau Marie Herrmann, geb. Riener”, *Preßburger Zeitung* (Pressburg), 125 Jg., Nr. 163, 13. Juni 1888, 6.

- [GEIGER, Vladimir], „Attomyr Josip”, u: *Hrvatski leksikon*, I. svezak A – K, ur. Antun Vujić, Zagreb, 1996., 37.
- GEIGER, Vladimir, „Nijemci na vlastelinstvu đakovačke biskupije do 1848./49. godine”, *Croatia Christiana Periodica*, XXII (1998), br. 42: 66–90.
- GEIGER, Vladimir, „Znameniti Đakovčani. Josip Attomyr (Leberwurst) (Đakovo, 1807. – Bratislava, 1856.)”, *Đakovački glasnik (Đakovo)*, br. 76, 15. siječnja 1998., 22.
- GENNEPER, Thomas, „Transkriptionen von Hahnemann-Briefen (1)”, *Zeitschrift für Klassische Homöopathie. Kritisches Organ für Homöopathie*, Band 33 (Stuttgart, 1989.), Heft 2: 64–65.
- GRASS, Monika, „Homöopathie im 19. Jahrhundert im Königreich Ungarn”, u: *Homöopathische Spuren. Beiträge zur Geschichte der Homöopathie in Österreich*, Hrsg. Sonia Horn, Wien, 2003., 71–78.
- GRMEK, Mirko Dražen, „Die Medizin in den jugoslawischen Ländern im Zeitalter der Rationalismus”, u: *Sudhoffs Archiv für Geschichte der Medizin und der Naturwissenschaften*, Bd. 47 (1963), Heft 3: 237–246.
- GRMEK, Mirko Dražen, „Doprinos hrvatskih liječnika medicinskim znanostima u svijetu (od srednjeg vijeka do 1918. godine)”, *Medicinski vjesnik*, Vol. 27 (1995), No. 1-2: 33–41.
- GRMEK, Mirko Dražen, „Inauguralne disertacije hrvatskih, srpskih i slovenačkih liječnika (1660 – 1865)”, *Starine JAZU* (1951), knj. 43: 99–258.
- M. D. G. [GRMEK, Mirko Dražen], „ATOMIR, Josip (pravim imenom Josip Leberwurst)”, *Medicinska enciklopedija*, 1 A – Ban, gl. red. Ante Šerčer, Zagreb, 1959., 619.
- „homeopathy”, URL: <https://www.britannica.com/science/homeopathy> (pristupljeno 2025-03-11).
- „homeopatija”, URL: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/homeopatija> (pristupljeno 2025-03-11).
- „Homeopathy: A Comprehensive Time Line. People, Schools, Books, and Countries, from 1755 – 2008”, URL: <https://sites.google.com/view/totalwellness-az/homeopathy/homeopathy-timeline> (pristupljeno 2025-03-11).
- I. Ić. [IVANČEVIĆ, Ivo], „HOMEOPATIJA”, *Medicinska enciklopedija*, 5 Hipos – Koma, gl. red. Ante Šerčer, Zagreb, 1961., 132.
- „Joseph Attomyr 1807-1856”, URL: <https://www.sueyounghistories.com/2008-09-23-joseph-attomyr-and-homeopathy/> (pristupljeno 2025-05-10).
- KISS, László, „A magyarországi homeopáták első egyesülete (1843-1845?)”, *Orvostörténeti közlemények / Communicationes de historia artis medicinae*, Vol. 50 (2005), No. 1-4 (190-193): 223–228.

- KÓCZIÁN, Mária i KÖLNÉI, Lívia, „A homeopátiás gyógyítás története Magyarországon 1820-1990”, *Orvostörténeti közlemények / Communicationes de historia artis medicinae*, Vol. 47 (2002), No. 1-4 (178-181): 75–110.
- KÖRBLER, Georg, „Ein Beitrag zur Geschichte der Homöopathie”, *Janus. Archives internationales pour l’Histoire de la Médecine et la Géographie Médicale* (organe de la Société Historique Néerlandaise des Sciences Médicales, Exactes et Naturelles), (1926.), vol. 30: 295–300.
- LEKŠIĆ, Željko, „Strani doseljenici u Đakovu prije biskupa Mandića (1806. – 1815.)”, u: *Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice/VDG Jahrbuch 1996*, ur. Goran Beus Richembergh, Zagreb, 1996., 79–83.
- „Löcse”, URL: <https://hu.wikipedia.org/wiki/L%C5%91cse> (pristupljeno 2025-04-17).
- MARKOVIĆ, Mirko, „Đakovo i Đakovština. Prilog poznavanju naselja i naseljavanja”, u: *Zbornik Đakovštine*, knj. 1, ur. Marijan Matković, Teodor Varićak i Dionizije Švigelj, Zagreb, 1976., 147–346.
- MOSZBAUER, Dr. [Georg], bishöfl. Hof.- und kapitelarzt zu Deakóvar in Slavonien, „Heilung einer lebensgefährlichen Ischurie”, *Archiv für die homöopathische Heilkunst*, Band 20 (Leipzig, 1843), Heft 1: 106–109.
- MÜLLER, J.[osef] O., „Dr. Joseph Attomyr: ein Nachruf an den Freund und Collegen”, *Homöopathische Vierteljahrschrift. Central-Organ für die gesammte Homöopathie, mit besonderer Berücksichtigung aller medicinischen Hilfswissenschaften*, (Leipzig, 1856) 7: 249–256.
- NEHRER, A.[nton] E.[duard], „Joseph Attomyr”, *Allgemeine homoeopathische Zeitung*, Band 52, No. 5 (Leipzig, 28. April 1856), 33–36.
- NEHRER, A.[nton] E.[duard], „Giuseppe Attomyr”, *Rivista Omiopatica* (Roma), Anno II., Num. 2, 30. Luglio 1856, 7–8.
- „Notizen zur Biographien einiger Homöopathen. I. Attomyr *rectius* Leberwurst. (Aus einem Briefe.)”, *Antihomöopathisches Archiv eine Zeitschrift in zwanglosen Heften*, Band 2 (Hamburg, 1835), Heft 1: 125–126.
- „Obituary – Dr. J. Attomyr”, *The British Journal of Homoeopathy*, Vol. XIV (London, 1856), No. LVII: 597.
- PAPST, „Cholera”, *Zeitung der naturgesetzlichen Heilkunst für Freunde und Feinde der Homöopathik / Zeitung der homöopathischen Heilkunst für Ärzte und Nichtärzte*, Band 5 (Leipzig – Dresden, 25. April 1832), No. 33: 258–260.
- PAVIĆ, Krešimir, „Istaknute ličnosti u đakovačkoj povijesti”, u: *Đakovo*, ur. Zdravka Dean, Đakovo, 1989., 100.

- PAVIĆ, Krešimir, „Istaknute ličnosti u đakovačkoj prošlosti”, u: Đakovo 1239 – 1989. 750 godina, ur. Vjera Bellian, Ivan Pavić i Krešimir Pavić, Đakovo, 1989., 34–35.
- PAVIĆ, Krešimir, Andrija ŠULJAK i Antun JARM, „Đakovo – grad bogate prošlosti”, u: Đakovo, ur. Zdravka Dean, Đakovo, 1989., 5–23.
- [PAVIĆ, Matija], „Biskupijsko sjemenište u Djakovu (1806. – 1906.)”, *Glasnik Biskupija Bosanske i Srijemske*, Tečaj XXXIV, br. 23, Djakovo, 15. prosinca 1906., 182–184.
- „Personalm Nachrichten.”, *Zeitschrift für homöopathische Klinik*, Bd. V. (Dresden, 15. Februar 1856), No. 4: 32.
- „Povijest homeopatije u Hrvatskoj”, URL: <http://najla.hr/index.php/zanimljivosti-2/povijest-homeopatije-u-hrvatskoj/> (pristupljeno 2025-03-12).
- PUKANČIKOVÁ, Tatiana, „História homeopatie na Slovensku”, *Homeopaticke Zvesti*, č. 2, [Košice], jeseň 2011., 1–3.
- SANDER, Sabine, WITTERN, Renate, „Ein Streiter für die reine Homöopathie. Vier Briefe Joseph Attomyrs an Samuel Hahnemann”, u: *Jahrbuch des Instituts für Geschichte der Medizin der Robert Bosch Stiftung*, Band 2 (1983), Hrsg. von Renate Wittern, Stuttgart, 1985., 81–102.
- STIPČEVIĆ, Ennio, „HAIBEL, Petrus Jakob”, URL: <https://hbl.lzmk.hr/clanak/haibel-petrus-jakob> (pristupljeno 2025-05-14).
- ŠIMETIN, Ivan, „Povijest homeopatije u Hrvatskoj”, URL: <https://www.homeopatija.hr/index.php/o-homeopatiji/povijest-homeopatije> (pristupljeno 2025-03-12).
- ŠIMETIN, Ivan, „Povijest homeopatije u Hrvatskoj”, *Yttrium*, god. 1, br. 1, [Zagreb], studeni 2002., 5–6.
- „Tagesneuigkeiten”, *Pester Lloyd* (Pest), Nr. 35, 10. Februar 1856., 3.
- THALLER, Lujo, „Jedna polemika protiv Attomyra Đakovčanina”, *Narodna starina*, 10 (1931) 26: 277–278.
- „Todesnachricht”, *Homöopathische Vierteljahrschrift. Central-Organ für die gesammte Homöopathie, mit besonderer Berücksichtigung aller medicinischen Hilfswissenschaften*, (Leipzig, 1856) 7: 143.
- TREBILIANI, Maria Luisa, „CARLO II di Borbone, duca di Parma”, URL: [https://www.treccani.it/enciclopedia/carlo-ii-di-borbone-duca-di-parma_\(Dizionario-Biografico\)](https://www.treccani.it/enciclopedia/carlo-ii-di-borbone-duca-di-parma_(Dizionario-Biografico)) (pristupljeno 2025-11-03).
- UZELAC, Branka, „200 godina organiziranog obrtništva u Đakovštini”, u: *200 godina organiziranog obrtništva u Đakovštini 1813. – 2013.*, ur. Marko Milković, Đakovo, 2013., 63–151.

„Vermischtes. Trauerbotschaft“ / „Attomyr in Preßburg“. *Populäre homöopathische Zeitung zur Aufklärung des Volkes über Wirksamkeit und Wesen der homöopathischen Heilmethode*, [Jahrgang 2] (Padeborn, 1856), No. 3: 24.

(Zs.), „Attomyr (József)“, *Egyetemes Magyar Encyclopaedia*, 4. *Asaba-Azzolino, Á-Ázsiai társaságok*, szerk. Török János, Pest, 1862., 291–295.

URL: <https://drum.hr/slavonija-pod-sumama-objavljene-stare-karte-austro-ugarske-i-katastarski-planovi/> (pristupljeno 2024-10-06).

URL: <https://digitale-sammlungen.de/en/view/bsb11028164?page=,1> (pristupljeno 2025-10-06).

URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9a/Karl_II_Ludwig.jpg (pristupljeno 2025-10-06).

URL: <https://www.vintagecitymaps.com/product/pressburg-bratislava-slovakia-1850/> (pristupljeno 2025-10-06).

SUMMARY

Vladimir Geiger

SLAVONITA DIAKOWARIENSI

JOSEPH JOHANN NEPOMUK ATTOMYR (RECTIUS LEBERWURST)

(ĐAKOVO, SEPTEMBER 8, 1807 – BRATISLAVA, FEBRUARY 5, 1856)

Josip Attomyr, also known by his real name Joseph Johann Nepomuk Leberwurst, was a renowned physician and homeopath born in Đakovo on September 9, 1807. He was the first of six children in a family of a wheelwright. Attomyr is recognized as one of the most significant medical writers in the field of homeopathy during the first half and mid-19th century.

He attended elementary school in Đakovo and completed his high school education in Osijek. In 1825, he moved to Vienna to pursue his medical education as an intern at the Garrison Hospital. It was there that he met Dr. Matthias Marenzeller, who introduced him to homeopathic treatment methods. During his military service in Kecskemét, he met Dr. Josef Müller, the regimental physician, who introduced him to homeopathic treatment. After leaving the military, he enrolled at the Josephine Medical and Surgical Academy (Die k.k. medizinische Josephs-Akademie) in Vienna. However, in 1830, he published an article defending homeopathic treatment under a pseudonym, which resulted in his expulsion from the Josephine Academy. He then continued his studies at the Ludwig Maximilian University of Munich (Medizinische Fakultät der Ludwig-Maximilians-Universität), where he earned

his degree with a dissertation on homeopathic psychiatry in March 1831. Afterward, he practiced medicine at the Munich General Hospital, reportedly achieving significant success in treating patients with homeopathic methods. This success caught the attention of Samuel Hahnemann, the founder of homeopathy, who invited him to Köthen, Saxony, to meet in person. In the early 1830s, he served as the personal physician to the Counts von Csáky in Levoča, Slovakia, and was later appointed as the personal physician to the Duke of Lucca in Tuscany. Due to his strong and vocal support for homeopathy, he faced criticism in anti-homeopathic literature at the time. Historians of medicine and homeopathy describe him as having a contentious nature, which often led to conflicts and frequent changes in his place of residence. He lived in various cities, including Munich, Leipzig, Levoča, Požun (now Bratislava), Hadersdorf near Vienna, and, for the longest period, Pest, where he resided from 1839 and later returned to Požun in 1847. In Pest, he gained a strong reputation for his homeopathic treatments. He was a key initiator and organizer of the first large gathering of homeopathic doctors in Hungary, held in Pest in August 1843. Throughout his career, he was a member of several scientific societies, including medical societies in Palermo, Leipzig, and Köthen, as well as the Society of Homeopathic Physicians of Austria and the Homeopathic Association in Pennsylvania, Philadelphia, and Rio de Janeiro.

He became famous in medical circles, especially among homeopathic doctors with his homeopathic writings, the most famous of which are *Briefe über Homöopathie* in 3 volumes (Leipzig, 1833 – 1834) and *Primordien einer Naturgeschichte der Krankheiten* in 2 volumes (Vienna, 1851). He compiled the homeopathic therapeutics of venereal diseases (*Die venerischen Krankheiten. Ein Beitrag zur Pathologie und homöopathischen Therapie derselben*, Leipzig, 1836), translated into French in 1838, and the criminal anthropology (*Theorie der Verbrechen auf Grundsätze der Phrenologie Beschreibung*, Leipzig, 1842). Many of his treatises remained in manuscript form, with some left unfinished. Portions of these works were lost over time, while others were published later under different authors' names. Historians of medicine and homeopathy consistently regard Dr. Attomyr as one of the most prominent homeopathic physicians in Hungary and a significant contributor to homeopathic literature. He is often called a „pioneer of homeopathy,” largely due to his efforts to establish a firm natural scientific foundation for the medical practices of his time. His homeopathic treatises continue to be published in various editions and reprints to this day. Dr. Attomyr passed away in Požun on February 5, 1856.

The article highlights both well-known and lesser-known facts about Dr. Attomyr's life and work in the history of homeopathy. It examines what is documented in the various biographies written about him, particularly concerning his homeland and origins, as well as how much information is available about him in his native Đakovo. Dr. Attomyr is certainly the most renowned resident of Đakovo in Europe and the world during the first half and mid-19th century. Unfortunately, he has been largely forgotten in his hometown.